

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Io. Francisci Leonis Eporediensis I. V. D. Episcopi Thelesini Thesaurus Fori Ecclesiastici

Leoni, Giovanni Francesco

Coloniae Agrippinae, 1682

De Excommunicatione. Cap. vii.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10316

64 Damnatur etiam ꝑ memoria hæreticorum, quia eorum filij usque ad secundam lineam paternam, & ad primam maternam sunt ipso jure inhabiles, ad beneficia, & officia obtinenda: nisi sic damnati ante mortem Ecclesiæ fuerint incorporati, cap. statutum, de hæret. in 6. Pegna in dict. Direct. comment. 163, par. 3. vers. rursus sextus. Et filij per paternum crimen hæresis, paterna infamia afficiuntur. Pe-

gna eodem Direct. dict. comment. 163, vers. ob has rationes. An autem justam sit filios ob parentum delicta puniri, tradit Alphons. Castr. de just. hæret. puni. lib. 2. cap. 10.

Quibus autem bona hæreticorum applicentur, tradit Direct. Inquisit. par. 2. c. 10. Pegna in comment. 9. ead. par. 2. ubi habetur, quomodo eorum filijs sit etiam misericorditer providendum.

DE EXCOMMUNICATIONE.

Cap. VII.

S Y M M A R I V M.

- 1 Excommunicatione nulla major poena in Ecclesia Dei reperitur.
- 2 Excommunicatio pluribus nominibus nuncupatur.
- 3 Anathema, an differat, à majori excommunicatione, & quid significet.
- 4 Excommunicatio est duplex, major, & minor, & quomodo inter se differant.
- 5 Excommunicatio est etiam triplex, justa, nulla, & injusta.
Excommunicatio, quibus casibus sit nulla, ibidem.
- 6 Excommunicatio, ut sit justa, quatuor concurrere debent.
- 7 Excommunicationis sententiam injuste proferens multipliciter punitur.
- 8 Dispensare possunt Episcopi à pluribus irregularitatibus.
- 9 Excommunicatio minor à Deo, à se ipso, à sacerdote, & à canone infertur.
- 10 Excommunicatio in octo casibus à jure infertur.
- 11 Excommunicationis gladius est valde salutaris, & magna circumspessione exercendus.
- 12 Excommunicatio in causis judicialibus, quomodo, & quando contra reos sit promulganda.
- 13 Magistratus seculares prohibere non possunt, ne quis excommunicetur, aut mandare, ut excommunicatio promulgata revocetur.
- 14 Exequutor deputatus cum potestate excommunicationem nunciandi, quid servare teneatur.
- 15 Executio contra duos in forma Camera Apostolica obligatos, si alter non est solvendo, quomodo fieri possit.
- 16 Excommunicatio contra sumentes tempore paschali sanctissimum Eucharistia

- sacramentum, quando promulgari possit.
- 17 Excommunicationes, quae monitionibus praemissis, ad finem revelationis auctoritate ordinaria promulgantur, ab inferioribus fulminari non possunt, excepto capitulo sedo Episcopali vacante.
- 18 Episcopus & Vicarius unum, & idem tribunal representant.
- 19 Excommunicationes ad finem revelationis ab his, qui nullius dioecesis existunt, à Sede Apostolica sunt impetranda.
- 20 Episcopi pro palationum vigore litterarum monitorialium sacrarum causas inferiorum iudicum cognoscere non possunt.
- 21 Monitoriales litterae, pro quibus concedi possint.
- 22 Excommunicari nominatim vigore pro palationum nemo potest, sed, forma concilij Trident. servata, procedi debet.
- 23 Monitorialium litterarum cursus in pluribus casibus potest impediri.
- 24 Monitoriales litterae, tam ante, quam post litem, concedi possunt.
- 25 Iuramentum litis decisivum habet vim rei iudicata.
- 26 Transactionis exceptio impedit cursum litterarum monitorialium.
- 27 Praescriptione legitima tutus, non tenetur vigore monitorialium denunciare.
- 28 Exceptio, tua non interest, contra litteras monitoriales est legitima.
- 29 Iudaeis, seu excommunicatis litterae monitoriales concedi non possunt.
- 30 Excommunicationes graviores in Bulla Coena Domini continentur.
- 31 Excommunicationis sententiam in Bulla Coena Domini contentam plura genera personarum incurrunt.
- 32 Credentes dicuntur, qui haereticorum erroribus, & haeresibus credunt, & sunt excommunicati.
- 33 Schismatici sunt, qui in animarum suarum periculum se à Romani Pontificis obedientia pertinaciter subtrahunt.
- 34 Schisma ab haeresi distinguitur, quod haeresis opponitur fidei, schisma autem unitati Ecclesiae charitatis. Schismatici, qui dicantur.
- 35 Appellatio, est provocatio à minori ad iudicem maiorem, & non valeret consuetudo, quod à maiori ad minorem appellaretur.
- 36 Pirata, & latrunculi maritimi in Bulla Coena Domini excommunicantur.
- 37 Navigantes sunt quasi miserabiles personae, & propterea Ecclesia eos defendit.
- 38 Rapientes bona Christianorum naufragantium excommunicationis sententiam in Bulla Coena Domini contentam incurrunt.
- 39 Excommunicationis sententiam in Bulla Coena Domini contentam, qui imponentes nova pedagia, & gabellas incurrunt.
- Dux Sabaudia in suo dominio habet iura Imperij, ibidem.
- 40 Falsificantes litteras Apostolicas excommunicationis sententiam in Bulla Coena Domini incurrunt.
- 41 Falsariorum nomine qui comprehenduntur.
- 42 Arma, & alia usui bellico ad infideles deferentes excommunicationis sententiam incurrunt.
- 43 Victualia, & alia necessaria, ne ad Romanam

- manam curiam adducantur prohibentes, excommunicationis sententiam incurrunt.
- 44 Excommunicationis poenam incurrunt vexantes in curia Romana commorantes, accedentesve ad eam, seu ab ea recedentes.
- 45 Curiales dicuntur, qui ratione curiae Pontificae Romae commorantur.
- 46 Romipetas, seu peregrinos ad Urbem devotionis, vel peregrinationis causa accedentes vexantes, excommunicationis poenam incurrunt.
- 47 Privilegium datum ad eundem, intelligitur datum etiam ad moranum, & redeundam.
- 48 Excommunicationis aliasque graves poenas incurrunt offendentes S. R. E. Cardinales, & alios Praelatos, consiliumque, vel favorem praestantes, &c.
- 49 Excommunicationis poenam incurrunt percutientes personas ad Romanam curiam pro eorum negotijs recurrentes advocatosque, procuratores, & iudices.
- 50 Morantes in Romana curia causa litis, vel negotij, sunt sub protectione Sedis Apostolicae.
- 51 Appellantes à gravamine, vel futura executione litterarum Apostolicarum, ad iudices seculares, & iudicis executionem impediendo excommunicationis sententiam incurrunt.
- 52 Excommunicationis sententiam incurrunt iudices seculares causas beneficiales & decimarum, aliasque spirituales, & spiritualibus annexas à iudicibus ecclesiasticis advocantes.
- 53 Excommunicationis poenam incurrunt iudices seculares, qui partes attrices compellunt ad revocari faciendum inhibitiones, & ad faciendum à censuris, & poenis absolvi.
- 54 Statuta laicorum, quibus ecclesiasticae personae compelluntur, sunt nulla.
- 55 Statuta, & consuetudines contra ecclesiasticam libertatem introductas servare facientes excommunicationis sententiam incurrunt.
- 56 Statuta contra ecclesiasticam libertatem sunt abolenda, & de volumine statutorum cancellanda.
- 57 Verbum in praemissa, in fine positum est relativum comprehendens omnia supra narrata.
- 58 Carcerantes iudices ecclesiasticos, aut alias sua auctoritate arrestandos excommunicationis sententiam incurrunt.
- 59 Excommunicationis poenam incurrunt, qui laicali potestate in odium clericorum eorum consanguineos ledunt.
- 60 Metus illatus consanguineis clericis, habetur pro illato ipso clerico, & violentas manus in consanguineum odio clericis injiciens sententiam excommunicationis incurrunt.
- 61 Taciti, & expressi eadem est virtus.
- 62 Consilium, & assensum praestantes in praedictum libertatis ecclesiasticae, quando & qui excommunicationis sententiam incurrant.
- 63 Conj. duri non est opus, quando sumus inclaris.
- 64 Excommunicati, donec publice declarentur, regulariter non sunt vitandi.
- 65 Laici non possunt causas ad forum ecclesiasticum spectantes quovis praetextu ad eorum tribunal trahere.
- 66 Potestas Ecclesiastica, & secularis duae potestates supremae sunt ad invi-

- cem quodam modo independentes.
- 67 Iudex ecclesiasticus est major, & potest secularis negligentiam supplere, & illum corrigere.
- 68 Spirituales causa plures sunt.
- 69 Iudex ecclesiasticus potest cognoscere in pluribus casibus de criminibus laicorum.
- 70 Spiritualibus annexa causa, quasint.
- 71 Connexorum idem est iudicium.
- 72 Excommunicatio, an sit legitime promulgata, ad iudicem ecclesiasticum cognitio spectat.
- 73 Iudices seculares qui personas ecclesiasticas ad sua tribunalia trahunt, libertatem ecclesiasticam tollunt, aut deprimunt, in excommunicationis sententiam incurrunt.
- 74 Excommunicationis sententiam incurrunt facientes, ordinantes, & publicantes statuta, & alia directè vel indirectè contra libertatem ecclesiasticam.
- 75 Iudices laici cognoscere possunt causas feudales, de quibus clerici à domino temporali fuerunt investiti.
- 76 Fidelitatis iuramentum Papa prestare tenentur vralati, & alij pro feudis, quae sunt de mensa ecclesiarum.
- 77 Clericus an coram iudice laico possit reconveniri.
- 78 Clericus, qui amisit privilegium clericale, coram iudice seculari conveniri & puniri potest.
- 79 Clericus degradatus de foro seculari efficitur.
- 80 Clericus succedens laico reo defuncto, cum quo lis erat cœpta, an coram iudice laico causam defendere teneatur.
- 81 Libertas ecclesiastica, quae dicatur.
- 82 Clerici privilegium fori habent à Deo.
- 83 Statutum, ut sit contra libertatem Ecclesia, quae requirantur.
- 84 Decreta, ordinationes, seu constitutiones contra libertatem ecclesiasticam edentes excommunicationis poenam incurrunt.
- 85 Excommunicationis sententiam incurrunt impediens iudices ecclesiasticos ordinarios, ne eorum iurisdictione utantur, & auctoritate iudicum secularium sententias eorum eludunt.
- 86 Excommunicationis sententiam incurrunt dantes in prædictis auxilium, consilium, patrocinium, vel favorem.
- 87 Absolutionem à sententia excommunicationis vi, aut metu extorquens, novam excommunicationem incurrit, & absolutio est nulla.
- 88 Clericus quando coram iudice seculari possit reconveniri.
- 89 Clerici habent privilegium fori de iure divino, canonico, & Caesareo.
- 90 Statuta omnia contra ecclesiasticam libertatem facta, sunt cassa, & irrita.
- 91 Recursus in causis ecclesiasticis ad laicos est prohibitus.
- 92 Iudex ecclesiasticus est potestate maior seculari.
- 93 Iudex ecclesiasticus iudicis secularis negligentiam supplere potest & non contrà.
- 94 Iudex laicus adiri non potest ad impedienda mandata iudicis ecclesiastici.
- 95 Iudex laicus est incapax iurisdictionis in personas ecclesiasticas, & eorum causas, non obstante immemorabili consuetudine.
- 96 Excommunicatus est incapax beneficiorum.
- 97 Recursus ad iudices seculares praebet causam, ut immunitas ecclesiastica violetur

- 98 Consuetudo e contra immunitatem ecclesiasticam est improbata, & sacris canonibus inimica & non attendenda.
- 99 Inhibitiones à iudicibus secularibus contra iudices ecclesiasticos obtineri non possunt.
- 100 Iudices seculares, nec habitu habent jurisdictionem in clericos, cum illius sine penitus incapaces.
- 101 Interpretatio qualibet sit in odium eorum, qui contra personas ecclesiasticas recurrunt ad iudices seculares.
- 102 Impediens auxilio potestatis secularis, quod minus quis citetur, habetur pro citato.
- 103 Excommunicationis sententiam incurrunr, usurpantes jurisdictiones, fructus, redditus & proventus ad varam, Sedem apostolicam, & quascunque ecclesiasticas personas ratione beneficiorum ecclesiasticorum spectantes.
- 104 Fures, & latrones pro furto ablati non incidunt in sententiam excommunicationis in Bulla Cœna Domini.
- 105 Declaratoria sententia ferri non debet, nisi prævia monitione, vel citatione.
- 106 Monitio canonica, quomodo fieri debeat, ut ad sententiam declaratoriam procedi possit.
- 107 Monitio generalis, quando pro canonica sufficiat.
- 108 Actore non probante, reus absolvitur.
- 109 Confessione partis nulla major probatio haberi potest.
- 110 Declaratoria excommunicationis, pro excessu notorio sine solemnitatibus iuribus, etiam sine citatione ferri potest.
- 111 Spoliatus est usurpator, & antequam de dominio cognoscatur, restituere tenetur.
- 112 Spolium committens in bonis ecclesiasticis in Bullam Cœna Domini, uti usurpator, incidit.
- 113 Libertas ecclesiastica leditur in impositione onerum directè, vel indirectè personis, aut bonis ecclesiasticis.
- 114 Excommunicationis sententiam incurrunr auxilium, vel favorem onerum personis, & bonis ecclesiasticis impositioni præstantes.
- 115 Bulla Cœna Domini radix, & fundamentum, quod sit.
- 116 Immunitas ecclesiastica est iuri naturali, & divino conformis.
- 117 Clerici operas, & labores rei ecclesiasticæ impendunt, quapropter à solutione tributorum fuerunt exempti.
- 118 Excommunicationis pœnam incurrunr, qui per se, vel alios directè, vel indirectè à clericis onera exigere præsumunt.
- 119 Excommunicationis pœnam incurrunr onerantes colonos ecclesiasticorum bonorum pro laborerio, seu trafico eorundem bonorum, quia indirectè gravant ecclesiasticos.
- 120 Exemptio competens bonis ecclesiasticis est realis.
- 121 Coloni bonorum ecclesiasticorum habent tantum detentionem.
- 122 Coloni bonorum ecclesiasticorum pro bonis qua proprio nomine possident, onera persolvere tenentur.
- 123 Onera qua respiciunt utilitatem publicam, tam clericorum, quam laicorum, an à clericis persolvi debeant. Necessitas urgens, qua dicatur.
- 124 Limitata causa limitatum producit effectum.
- 125 sectum.
- 126 Clerici, quando ad reparationem fluminum, pontium, & viarum publicarum

- publicarum concurrere teneantur.
- 127 Clerus ad onera concurrere non tenetur, nisi Principis, & subditorum bursa sit exhausta.
- 128 Consensus Episcopi, capituli, & cleri requiritur ad imponendum onera super personis, & bonis ecclesiasticis.
- 129 Clerici à laicis ad solvendum onera cogi non possunt.
- 130 Clericos cogentes ad onerum solutionem excommunicationis poenam incurruunt.
- 131 Iudex secularis defectum iudicis ecclesiastici supplere non potest.
- 132 Excommunicationis poenam Bulla Coena Domini incurruunt auxilium, consilium, vel favorem praestantes, ut clerici oneribus graventur.
- 133 Excommunicationis poenam Bulla Coena Domini incurruunt magistratus, iudices, notarii, & scribae se interponentes in causis capitalibus contra personas ecclesiasticas.
- 134 Ostracismus est genus relegationis.
- 135 Discolatus ab Ostracismo nomen accepit.
- 136 Consuetudo antiqua legitime praescripta potest addere, diminueri, & distinguere privilegium.
- 137 Bulla Coena Domini est fundata super jure divino, canonico, & Caesareo.
- 138 Immunitas ecclesiastica, an sit de jure divino vel canonico.
- 139 Stylus Romanae curiae facit jus & pro jure habetur.
- 140 Immunitas ecclesiastica communi opinione est de jure divino.
- 141 Papae interpretatio in concernentibus jus divinum est attendenda.
Laici nullam habent auctoritatem sacram Scripturam interpretandi.
- 142 Clerici antequam esset Petrus, non erant subjecti potestati laicali.
- 143 Iuramentum ut sit licitum, tres comites habere debet.
- 144 Injustum est, ut laicus clericum judicet.
- 145 Laicis multae actiones sunt prohibita, ne contra clericos illas possint exercere.
- 146 Quomodolibet, dictio est universalis, comprehendens omnes modos excogitabiles.
- 147 Processus sine scriptis fieri potest, & tamen dicitur processus.
- 148 Excommunicationis sententia in atrocioribus incurritur, etiam effectu non sequato.
- 149 Laici vigore consuetudinis nullam possunt habere in clericos auctoritatem.
- 150 Praescriptione immemorabili laici contra clericos non possunt acquirere jurisdictionem.
- 151 Bulla Coena Domini, quae annis singulis solemniter publicatur, interruptis, & impedit praescriptionem.
- 152 Clerici in duobus casibus pro criminibus per executores laicos capi, & carcerari possunt.
- 153 Bona, & jurisdictionem Ecclesiae Romanae occupantes, in Bullam Coena Domini incidunt.
- 154 Bulla Coena Domini, an ubique sit usu recepta.
- 155 Bulla Coena Domini publicatio facta Romae sufficit, & ligat ubique, & 157.
- 156 Committentes, consulentes, & exequentes mandata contra personas ecclesiasticas, aut fructus illorum beneficiorum, in Bullam Coena Domini incidunt.

- 158 Papa scientia, & tolerantia, an inducat dispensationem.
- 159 Excommunicationes à iure, vel ab homine latae inter se differunt.
- 160 Excommunicationes Bullae Cæne Domini sunt à iure latae.
- 161 Excommunicationes à iure latae incurrentes in notarijs, nulla monitione premissa, illas incurrisse declarari possunt.
- 162 Excommunicationes in Bulla Cæne Domini contentae, sunt Papa reservatae.
- 163 Absolutio à censuris contentis in Bulla Cæne Domini in mortis articulo, quomodo concedenda.
- 164 Absolvendi à casibus in Bulla Cæne Domini Papa pluribus modis tribuit facultatem.
- 165 Excommunicatus in Bulla Cæne Domini, & processatus, nisi iudici, & parti satisfaciatur, absolvi non potest.
- 166 Absolutio non praesumitur, nisi probetur.
- 167 Creditur poenitenti in foro conscientiae, sed in foro contentioso secundum acta, & probata est iudicandum.
- 168 Excommunicationis sententiam incurrun absolventes ab excommunicatione in Bulla Cæne Domini sine facultate.
- 169 Excommunicatio incurse propter absolutionem cenceffam sine facultate absolventi ab excommunicatione, hodie est Papa reservata.
- 170 Absolvens à casibus Papa & ordinarijs locorum reservatis excommunicationis sententiam, & alias poenas incurrit, absolutione, & habilitatione Papa reservata.
- 171 Casus reservati qui, & d. creti moderatio.
- 172 Clausula, motu proprio, quid operetur.
- 173 Clausula, quorum tenores effectus.
- 174 Absolutiones à casibus reservatis sine auctoritate sunt nulla.
- 175 Absolutus à casibus reservatis, qui habent annexam excommunicationem, in mortis articulo, si incolumis evadat, superiorem adire tenetur alias &c.
- 176 Confessarij, quomodo eorum conscientia consulere debeant.
- 177 Episcopi contra personas excommunicatas, & interdictas quomodo procedere debeant.
- 178 Attestatio Navarrae de impetratis absolutionibus à censuris restitutione promissa parata, vel facta.
- 179 Forum secularis à foro poenitentiali quomodo differat.

OMNES hæreses, de quibus proxime diximus, excommunicationem annexam habent, & quia inter alias † poenas nulla est major in Ecclesia Dei, quam excommunicatio, scilicet in spiritualibus, ut c. corripuntur, 24. c. 9. & Abb. in c. cum dilectus, num. 6. de his, quæ vi meæ, n. cau. fin. de ea mihi verba facturo, tradendum primo loco videtur de nomi-

nibus, quibus regulariter appellatur. Quandoque enim dicitur censura ecclesiastica, ut in c. irrefragabili, de offic. ord. c. quarent, de verb. signif. extravag. Ioan. 27. cap. Sanctæ Romanæ. in fi. de Relig. Dom. & in clem. 3. de setent. excommunicat.

² Præter † nomen censurae, & excommunicationis, vocatur etiam anathema, de qua per conc. Trid. pluribus in locis, præ-

serim in quibus tractat de sacramentis, in
sess. 7. de Euchar Sacr, sessio. 13. de poenit. Sa-
er. sess. 14. de comm: sub utraque spec. sess. 21.
& sac. Miss. sess. 12. & etiam anathema
maranatha, & pluribus alijs nominibus ab-
pellatur, ut mors, medicina, mucro, seu
gladius, virga ferra, & neruus ecclesiasticæ
disciplinæ, de quibus nominibus, per Sayr. 5
in Thes. Cas. Consc. cap. 3. lib. 1.

3 Anathema, † prout capitur de jure, ni-
hil differt à majore excommunicatione,
nisi in forma, ut per Graff. in decis. aur. c. 1.
num. mibi 39. par. 1. lib. 4. sed majori cum
solemnitate anathematizatur, ut in cap. de-
bent, cum seq. 11. quest. 2. Et duo signifi-
cat; Unum, quod est actus separandi Chri-
stianum à Christianorum comunione,
ut in c. nemo, 11. q. 3. Nihil enim aliud sig-
nificat anathema, quam à Deo separatio-
nem, c. certum. 24. quest. 3. & cap. Engel. tru-
dam. 3. quest. 4. Alterum significat ipsum
Christianum sic separatum, ut in dist. 30.
ferè per tot. Et dicitur ab Ana, quod est sur-
sum, & thema quædam figura quasi ro-
tunda, quæ consuevit poni in frontibus
damnatorum, ut per gloss. in extravag. com.
c. 1. in ver. anathematizatus, de senten. ex-
communic. & Graff. dicta decis. num. 38. &
39. Anathema autem maranatha est Ver-
bum latæ sententiæ, & Verbum mara-
natha importat, usque ad Adventum Do-
mini sit excommunicatus, supple, nisi pœ-
niteat: gloss. in c. Guilisarius, in ver. mara-
natha, 23. quest. 4. & Felyn. in cap. Rodul-
phus, num. 33. de rescript.

4 Excommunicatio † est duplex, major,
& minor. Major excommunicatio est cen-
tura privans participatione, tam activa,
quàm passiva sacramentorum, & hominū
Abb. in rubr. de sentent. excommunicat. &

Navar. in cap. 27. num. 1. tom. 3. & prop-
terea eundem operatur effectum, quem
anathematizatio. Minor privat participa-
tione passiva sacramentorum tantum, cap.
si celebrat. de cler. excommunic. ministr. &
Graff. decis. aur. cap. 1. numer. mibi, 2. par.
1. lib. 4.

Triplex † est etiam excommunicatio
scilicet, nulla, injusta, & justa. Nulla est,
quæ ipso jure non tenet, ut lata post legi-
timam interpositam appellationem. Felyn.
in cap. Rodolphus, numer. 43. de sentent.
excommunic. Paris. conf. 28. numer.
19. vol. 4. Put. decis. 177. num. 2. lib. 2. &
Navar. in cap. cum contingat: 6. caus. nullit.
num. 1. tom. 2. de script.

Secundò, est nulla, quando deest le-
gitima potestas excommunicandi in ex-
communicante, quia excommunicans
caret jurisdictione, Graff. decis. aur. cap.
3. num. 5. par. 1. lib. 4.

Tertiò, si feratur à de legato contra de-
legantis intentionem, ut per gloss. in co-
presenti, in ver. ad cautelam, vers. sex-
to cum, de sentent. excommunicat. in 6.
& duodecim casus nullitatis excom-
municationis ponit dicta gloss. in cap.
presenti, & Abb. in cap. ab excommunica-
to, numer. 5. de rescript. Et quando
sententia excommunicationis est nulla
non requiritur absolutio, c. cui est, 11. q. 3.
Navar. in c. 27. n. 11. tom. 3. & Graff. c. 3.
num. 13. eod. lib. 4.

Injusta † tribus modis dicitur, ex causa
ex animo, & ex ordine, gloss. in dicto cap.
sacro, in ver. justa; Et injustè excom-
municatus non est privatus commu-
nionibus, & generalibus suffragijs Ec-
clesiæ Catholicæ, cap. illud planè, 11. quest.
3. & Cov. prior. par. relec. §. septimus,
num.

numer. 5. vers. secunda conclusio.

Iusta ¶ excommunicatio ut sit, quatuor concurrere debent.

Primum, ut proferens habeat jurisdictionem excommunicandi, ut per Graff. supra allegatum.

Secundum, quod causa subsit vera, & rationalis, c. 1. de sent. excom. in 6.

Tertium, quod monitio competens precedat ad formam d. c. sacro. in 6.

Quartum, quod proferatur causa expressa & in scriptis d. c. 1. de sent. excom. eo. lib. 6.

7 Injustam ¶ sententiam excommunicationis proferens multipliciter punitur.

Primo, quia tenetur excommunicato actione injuriarum, cap. temerarium, & c. illud. junct. gloss. 11. q. 3.

Secundo, tanquam sacrilegus est puniendus, c. si quis, & c. non in perpetuum, 24. q. 3.

Tertio, carere debet communione hominum, & interdici ab ingressu ecclesie, quantum superiori videbitur expedire, c. de illicita, eadem q. 3. & Inno. in cap. sacro. n. 2. de sentent. excom.

Quarto, ob non servatam formam, c. 1. de sentent. excommun. in 6. Pœnam interdicti ab ingressu ecclesie per mensem incurrit ipso jure, & suspensionis à divinis, aded quod celebrando, irregularitatem incurrit, à qua non nisi à solo Papa potest dispensari, ut in d. cap. 1.

8 Sed ¶ ex sacri conc. Trid. dispositione à dicta irregularitate, si erit occulta, poterit dispensari ab Episcopis, qui per seipsos, aut per Vicarios ad id specialiter deputatos in foro conscientie, in omnibus irregularitatibus ex deicto occulto provenientes, excepta ea, quæ oritur ex

homicidio voluntario, & exceptis alijs deductis ad forum contentiosum, cum suis subditis dispensare possunt, cap. 6. de refor. sess. 24.

Quinto, si sententia excommunicationis injusta appareat, ad interesse excommunicationi est condemnandus, ut per Host. & Io. And. in d. cap. 1. Excusat tamen proferentem sententiam ab his pœnis causa probabilis, si laudabilis opinionis existat, ut in d. cap. sacro. §. cumque adversus, de sentent. excommun.

9 Minor ¶ excommunicatio quatuor modis infertur, à Deo, à seipso, à sacerdote, & à canone, gloss. in cap. si inimicus, 11. q. 3.

Et est censura ecclesiastica privans participatione passiva omnium sacramentorum, cap. si celebrat. de cler. excommunic. ministr. & celebrans in minori excommunicatione mortaliter peccat, Sylvestr. in ver. excommunicatio. 4. & Cajet. in verb. excommunicatio minor. Divina officia, Missamque audire, & cum aliis ejusdem interesse, ac choro recitare, & pacem, quæ in ea offertur, minori excommunicatione excommunicatus sumere potest, Navar. in cap. 27, numer. 24. tom. 3.

10 ¶ Et minor excommunicatio per jus in octo casibus fertur de quibus per Innoc. in c. 1. de sentent. excommunicat. & Graff. d. c. 10. par. 1. lib. 4. ubi latè de excommunicatione minori per tot.

Quamvis ¶ enim excommunicationis gladius nervus sit ecclesiasticæ disciplinæ, ac ad continendos in officio populos valde salutaris; sobriè tamen, magnaque circumspectione est exercendus: cum experientia doceat, si temerè, aut

levibus ex rebus incutiatur, magis eum contemni, quam formidari, & perniciem potius parere, quam salutem. conc. Trid. cap. 3. in princ. de reform. sess. 25. cap. multi, in princ. 2. quest. 1. capit. corripiantur, & ibi gloss. in ver. major. 24. quest. 3. cap. dilecto, §. & quoniam, de sent. excom. in 6.

12 Ideo ¶ in causis judicialibus quotiescunque executio realis, vel personalis in qualibet parte iudicii propria auctoritate fieri potest, abstinendum est à censuris ecclesiasticis, & procedi debet, primò ad executionem realem; si fieri potest, & deinde ad personalem. Quando verò realis, nec personalis fieri valet, tunc etiam ad excommunicationis pœnam procedi potest. Quod procedit quoque in causis criminalibus, ut dicto c. 3. in causis verò, & non sufficit, quòd extrajudicialiter constet iudici executionem realem, vel personalem fieri non posse, sed necessarium est, quòd constet in actis per relationem nunciij, ut in deci. Congregat. eiusdem sac. conc. super eod. cap. 3. §. an si iudex. Et quamvis excommunicatio lata à iudice ecclesiastico antequàm legitimè constet de impedimentis, vel perturbationibus, quibus prohibetur facere executionem realem, vel personalem, sustineatur, & secundum communem opinionem excommunicationis sententia sit valida, & excommunicatus egeat absolutione; iudex tamen malè facit: & debet servare formam à concilio super hoc traditam, ut fait ab eadem sacra congregatione declaratum, in §. an excommunicatio, super eod. cap. 3.

13 Nefas autem ¶ est sæculari cuilibet magistratui prohibere ecclesiastico iudici, ne quem excommunicet; aut mandare

ut latam excommunicationem revocet sub prætextu, quòd supradicta servata non sint, cum non ad sæculares, sed ad ecclesiasticos hæc cognitio pertineat, conc. Triden. eod. cap. 3. §. nefas. de reform. sess. 25.

14 Executor verò ¶ in partibus deputatus cum potestate excommunicationem nunciandi, postquam sibi constiterit obligatum excommunicationis sententiam incurrisse, non tenetur servare formam in dicto decreto concilij traditam, quia ante fulminationem sententiæ excommunicationis in curia Romana præsupponuntur huiusmodi diligentia facta, & tunc huiusmodi excommunicatio non intelligitur sub conditione in subsidium executionis realis, vel personalis, congreg. concil. super eodem cap. 3. §. executor in partibus.

15 Si autem duo ¶ sint in forma camerae Apostolicæ in solidum obligati pro eodem debito, si contra unum tantum possit deveniri ad executionem realem, vel personalem, contra ipsum in solidum est executio facienda: quia contra alium, contra quem non potest fieri executio realis, vel personalis ad instantiam creditoris, censura relaxari non potest, ut per eandem sacram congregat. super eodem cap. 3. §. supposito quod.

Nisi facta executione personali, carceratus non esset solvendo, quia in subsidium contra alium ad censuratum relaxationem procedi posset.

16 Adversus ¶ eos, qui temporibus ab Ecclesia statutis ad confessiones, & Ecclesiæ sacramenta accedere negligunt, & pœnas cap. omnis utrisque sexus, de pœnit. contemnunt, licet Episcopis ad excommunic-

nicationem procedere, nisi fortè de proprijs sacerdotis consilio, & rationabili causa hujusmodi perceptio ad tempus dilata sit: & pro satisfactioe eleemolynas pio loco assignandas, pro hujusmodi excommunicatorum emendatione, injungere potest, congreg. concil. *super dict. c. 3. §. an adversus.*

17 Excommunicationes ¶ autem, quæ in monitionibus præmissis, ad finem revelationis ut ajunt pro deperditis, seu subtractis rebus fulminari solent, *de quibus per Barr. in const. ad reprimendum in vers. denunciatio, & Neviz. in sylvest. nupt. in vers. 19 monitoria*, auctoritate ordinaria à nemine, præterquam ab Episcopis, decerni, & promulgari possunt, & non aliàs, quàm ex re non vulgari, causaque diligenter, ac magna maturitate per Episcopum examinata, quæ ejus animum moveat, *ut in eod. c. 3. §. quæ propter. sess. 25.*

Appellatione autem Episcopi hoc casu 20 venit etiam Vicarius generalis, qui potest concedere litteras monitoriales, *de quibus in eadem cap. 3. ut fuit decisum ab eadem sacra coongreg. sub tit. Senen. & sub titulo Elboren.*

Nec Vicarius generalis indiget speciali mandato Episcopi, ut possit decernere hujusmodi litteras, dummodò ipsemet Vicarius causæ cognitionem adhibeat, *ut ibidem per eandem sacram congregationem, §. ab episcopo.* Et est ratio, quia ¶ inter Episcopum, & Vicarium repræsentatur unum, & idem tribunal, & consistorium, *c. 2. de consuetud. in 6 c. Romana, de appell. eodem lib. & Rot. decis. 9. de offic. Vicariatus in antiqu.* Eademque potestas competit capitulo sede Episcopali vacante, ut ibi per eandem congreg. §. *an eadem potestas*, quia

capitulum sede vacante in jurisdictionibus jure communi spectantibus Episcopo succedit, *Abb. in cap. verum numer. 9. de form. comp. & Felyn. in cap. eum olim, numer. 3. de major. & obed.*

Cæteri autem Prælati, etiam nullius diœcesis Episcopis inferiores, qui ante concilium Tridentinum monitoria, & illarum vigore excommunicationes concedebant, jure proprio, aut ex privilegio, vel ex immemorabili consuetudine litteras monitoriales post concilium concedere non possunt.

19 Idèd, qui sunt nullius diœcesis, nec alicui Episcopo, sed immediatè sedi Apostolicæ subiecti sunt, ipsam Sedem pro his excommunicationibus in forma: significavit, obtinendis, adire oportet, congreg. concil. *in decis. super eodem cap. 3. sub tit. Aquilan. Theatin. & in §. decernentur etiam.*

Et, ¶ quando hoc casu litteræ in forma: significavit, Episcopis vicinioribus committuntur. causæ, quæ earum litterarum, & propalationum desuper factarum occasione oriuntur, sunt à proprijs iudicibus, etiam inferioribus, terminandæ, ut ab eadem congregat. fuit *super eod. c. 3. decisum, ut in decis. sub tit. Squillacen. & in §. sed facta relatione.*

Et ex his infertur, quòd Episcopi, eorumque Vicarij vigore propalationum in exonus conscientiæ à quibusvis prævia litterarum monitorialium publicatione factarum, non possunt causas illas cognoscere, nisi inter subditos suæ ordinariæ jurisdictioni, quòd verò ad alios subditos jurisdictioni inferiorum, aut laicali, suis iudicibus ordinariis sunt cum propalationibus remittendi, ut contra ipsos via ordinaria,

& servatis servandis ad executionem realem, vel personalem, prout juris fuerit, procedi possit, ex supra allegatis: quia aliàs omnis causa, per hanc viam posset deferri ad forum ecclesiasticum, ut post Io. Andr. in c. novit. de jud. animadvertit. Bart. in const. ad reprimendum, in vers. denunciationem, nu. 9. & Neviz. Sylvest. nupt. in ver. monitoria, lib. 3, num. 51.

21 Concedi ¶ autem possunt litteræ monitoriales pro deperditis, seu subtractis bonis, & juribus occultis tantum, non autem pro vulgaribus: quia contra personam certam, quæ rem deperditam invenit, aut aliàs jura detinet, in foro judiciali via ordinaria est procedendum, ut per Neviz. eadem Syl. nupt. in ver. monitoria, lib. 3, num. 48. Nec concedi possunt monitoriæ super capitibus criminosis, aut infamatoris, ut per eundem Neviz. ibi num. 50. & ita servat curia Romana, quicquid contrarium asserant aliqui, quinimò apponitur clausula, quòd si ex pro palationibus aliquid probari contingeret favore fisci, quòd pro palationes nullam fidem faciant, & Pius V. in ordinatione super modo expediendi litteras in forma: significavit, ordinavit, ut concedantur ad eorum dumtaxat instantiam, quorum civiliter interest, ut in litteris Romæ in Cancellaria Apostolica die 27. Junij 1570. publicatis de quibus in Bull. Rom. cap. 183.

22 Quæritur, ¶ an pro palationum vigore possit quis nominatim excommunicari; Et si pro palantibus repetitis in forma judiciaria plenè probetur, aliquem rem pro qua monitoriales fuerunt concessæ, detinere, videtur in contumaciam non resipiscens, ut exeat de peccato, & quæ indebitè retinet, restituat, quòd possit no-

minatim excommunicari, ex traditis per eundem Neviz. in eodem ver. monitoria, numer. 61. Sed hodie ex dispositione sacri concilii Tridentini non debet quis nominatim excommunicari, nisi prævia diligentia de exequendo realiter, vel personaliter, servata forma ejusdem conc. eodem cap. 3. §. in causis verò.

Quæ procedunt in causis ad forum ecclesiasticum tantum pertinentibus, ut ibidem in causis civilibus ad forum ecclesiasticum, &c. Ideò in causis spectantibus ad forum seculare, non potest quisquam vigore litterarum monitorialium nominatim excommunicari, sed pars actrix iudicem secularem cum pro palationibus adire debet, qui prout juris fuerit, ad executionem realem, vel personalem, procedat, & non illis omisissis, procedere ad excommunicationis sententiam, cujus nulla major pœna reperitur in spiritualibus, ut per Abb. in cap. cum dilectus, numer. 6. de his, quæ vi. met. ve. casu. cum alijs supra, in princ. allegatis: Ad excommunicationem enim non nisi in subsidium procedi potest, ut in eodem cap. 3. §. quòd si executio, sess. 25.

23 Impeditur ¶ etiam cursus dictarum monitorialium pluribus modis.

Primò, quando quis comparet coram Episcopo, vel ejus Vicario, allegans se partem formalem: tunc enim contra partem comparentem procedi non debet: quia si actor habet personam certam, via ordinaria procedere tenetur, & cessat remedium extraordinarium censurarum ex supra allegatis. Ratio enim est, quia actor non debet sumere informationes de domo rei, l. qui accusare, C. de eden, & gloss. in cap. G. perpetuus, in verb. instrumentorum, ver. sed si instru-

instrumenta, de fid. instrumen. tunc enim excepta parte, & ejus consilio ordinatur monitorium currere debere, quoad reliquas personas incertas.

24 Secundò, † licet monitoriales concedi possint, tam antelitem cœptam, quam post, extrad. per Naviz *sub eodem verb. monitoria, colum. 7. & Abb. consil. 15 numer. 2.* potest tamen opponi exceptio rei judicata: quia post sententiam latam, quæ transitum fecit in rem judicatam, non sunt concedendæ, ut *l. si quis eorum, §. planè, & §. ancillam, ff. de except. rei judicatae, l. post. rem ff. de rei judic. & Bart. in consil. ad reprimendum, in ver. denunciationem, numer. 15.*

25 Tertio † obstat exceptio juramenti litis decisivi, quo oblato, & præstito, habet vim rei judicatae, & litis finitæ, *capit. & si Christus, de jurejurand. l. 2. l. admonendi; & l. jursurandum, ff. eodem tit. & Bart. in ead. consil. ad reprim. in ver. denunciationem n. 16.* qua stante, litteræ monitoriales publicari non debent.

26 Quarto † potest opponi exceptio transactionis juratæ, ex qua oritur exceptio, prout ex jurejurando, & ex sententia gloss. *in ead. l. 2. ff. de jurejurand.* quam sequitur Bart. *ibi nu. 2. & in casibus, in quibus transigere licet, transactio impedit processum, Bart. post gloss. in l. accusationis, num. 3. C. quod met. cau.*

27 Quintò † legitima præscriptione quilibet est tutus in foro conscientie, ne teneatur denunciare, etiam, si ea legitimè completa, mala fides superveniat, ut post gloss. & alios, Abb. *in cap. vigilantium, num. 8. & ibi Felyn. post plures alios, quos citat, num. 11. de prescrip.* Nam forum conscientie à foro contentioso, non differt, ubi canon

disponit super certo, secus, ubi lex, vel canon procedit, præsumendo in materia, quæ verè scire non potest; quia, si veritas aliter se habet, illa sequenda est in foro conscientie, ut ibi per Felyn. *ver. & intellige.*

28 Sextò, † potest opponi exceptio tua interest, si quis enim obtineret litteras monitoriales cum capitulis concernentibus bona, in quibus de interesse capitulantis non ageretur, non essent publicandæ, sicut nec in beneficialibus, si alter colligantium litteras monitoriales obtineret, & non haberet canonicum titulum, quia tunc pars non tenetur propalare, sed posset comparere, & cursum monitorialium impedire, Navar. *in consil. mihi 7. numer. 1. de sentent. excomm. par. 2.* Et quòd solùm concedantur ad eorum instantiam, quorum interest, statuit Pius Papa V. *in litteris supra num. 21. citatis.*

29 Monitoriales † hæc excommunicatis concedi non possunt, Abb. *in cap. novit, nam. 32. in ver. additio. de jud. & Neviz. in syl. nupt. ubi supra nu. 47. vers. limita primò.* Eademque ratione Judæis non sunt concedendæ, quia cum in spiritualibus non ligentur lege canonica, & de eorum anima non cæretur, *cap. gaudemus, de divort. & Felyn. in cap. ludæi, il. 2. de lud.* frustra auxilium legis canonicè implorat, qui in eam committit, *l. auxilium, & ibi Bart. nu. 1. ff. de minor.*

30 Excommunicationes † graviores continentur in Bulla quorundam die Cœnæ Domini solemniter legi, & publicari solita, quarum unam, & viginti enumerat Navar. *in Manual. cap. 27. à num. 55. usque ad numer. 74. viginti autem Card. Tote. in inst. sacer. lib. 1. c. 19. usque ad cap. 20. &*

Gre 3.

Greg. Sayr. in *Thes. cas. conscien. lib. 3. à cap. 4. usque ad cap. 25. tom. 1.* qui in eodem *Thes. super Bull. Clem. Pap. VIII.* optimè scripsit super qua, & ego de his, quæ frequentius in foro contentioso deducuntur, sum scripturus.

31 Primò ¶ enim dictam excommunicationis sententiam incurrunt plura genera personarum, nempe omnes calvinistæ, hugonotti, anabaptistæ, lutherani, hussitæ, zwingliani, pomerani, carolostadiani, ac alij omnes, & singuli hæretici, quibuscunque nominibus nuncupentur, & cujuscunque sectæ existant, & de quibus in *l. Arriani, & in aush. gazaros, C. de hæret. & manich. cap. fin. 24. quest. 3.* illisque credentes, ac eorum fautores, & receptatores, ac schismatici, ut in eadem *Bull. Clem. Pap. VIII. num. 1.* per Navar. eodem *manual. cap. 27. num. 55.* Graff. *decis. aur. par. 1. lib. 4. cap. 18. nu. 10.* Card. Tolet. in *construct. sacer. lib. 1. cap. 19. vers. tertium genus, & Sayr. in Thes. cas. consc. c. 5. lib. 3. tom. 1.*

32 Credentes ¶ autem dicuntur, qui erunt hæreticorum erroribus, & hæresibus, qui sunt etiam de jure communi excommunicati, ut *cap. excommunicamus, l. §. credentes, de hæret. & alij de quibus per Graff. in decis. par. 1. lib. 4. cap. 18. num. 28.* Fautores dicuntur, non quicumque illis favent, eos pecunia sublevant, aut eos recipiunt quocumque modo, sed qui hæc illis præstant, prout hæretici, aut schismatici sunt, ut *cap. accusatus, §. Sacerdotes, de hæret. in 6.* Sunt autem fautores in duplici differentia, Archid. in *cap. quicumque, de hæret. in 6. & Palud. in 4. sent. distinct. 13. quest. 3.* Quidam omissione, ut, qui cum ex officio teneantur, non tamen illos persequuntur, incarcerant, aut puniunt, ut *cap.*

ad absolvendam de hæret. Quidam verò commissione, ut, qui verbis, literis, aut factis favent, tanquam hæreticis. Receptatores dicuntur, non solum, qui frequenter, sed etiam, qui semel recipiunt hæreticos, scièntes eos esse tales, atque occultant, ne ab Inquisitoribus inveniuntur, aut ut è manibus justitiæ evadant, *l. 1. & 2. ff. de recept. cap. excommunicamus, & credentes, de hæret.* Et occultantes, seu facultatem effugiendi dantes, præter anathematis, aliasque pœnas, etiam lætæ Majestatis rei, dominij, dignitatibus, honoribus, & feudis sunt privati, aliisque pœnis obnoxij, de quibus per *constit. Pij V. de si de protegendis in Bull. Rom. c. 83.*

33 Schismatici verò ¶ sunt, qui in animarum suarum periculum se à Romani Pontificis pro tempore existentis obedientia pertinaciter subtrahunt, seu quomolibet recedere præsumunt, ut per eundem Navar. in eodem *capit. 27. numer. 56. in fin.*

34 Schisma ¶ autem, & hæresis distinguuntur secundum ea, quibus utrumque per se, & directè opponitur; hæresis enim per se opponitur fidei, schisma autem unitati Ecclesiæ charitatis: & idè sicut fides, & charitas sunt diversæ virtutes, (quavis quicumque caret fide, careat charitate,) ita etiam schisma, & hæresis sunt diversa vitia. Sanct. Thom. 2. 2. *quest. 39. art. 1. ad 3. & S. Hier. in ep. ad Galatas, relatus in c. inter hæresim, 24. quest. 3.* inter hæresim inquit, & schisma, hoc esse arbitror; quod hæresis perversum dogma habeat, schisma propter Episcopalem discessionem ab Ecclesia pariter separat; qui enim ab Episcopo suo discessit, nolens ei obedire in ijs, quæ Dei sunt, imò contra eum contumacia rebellis

- bellis existit, & cum alijs seorsum gregem facit, schismaticus appellatur, Arehid. *in c. inter schisma, numer. 2. 24. quest. 3.* & differunt, quia omnis hæreticus est schismaticus, sed non è contrà, ut per gloss. *in eo. cap. inter hæresim*, & Navar. *eo. capit. 27.* 37
- 37 Navigantes † enim sunt quasi miserabiles personæ, Abb. *in c. excommunicationi, numer. 3. de raptor.* & propterea Ecclesia eos defendit, Graff. *decis. aur. c. 18. num. 64 par. 1. lib. 4.*
- 38 Quartò † contra rapientes bona Christianorum naufragantium, ut in eadem Bull. Cænæ Domini, num. 4. Cajet. *in c. 23. in vers. excommunicatio*, & Navar. *in Manual. cap. 27. numer. 118.* Etiam de jure communi rapientes bona naufragantium incidunt in sententiam excommunicationis ipso facto, *dict. cap. excommunicationi*, & ibi gloss. *in vers. subjacere, de raptor.* & etiam de jure civili bona naufragantium rapientes pœnam incurrunt, ut in *l. 1. & 3. ff. de incendio ruin. & naufr.*
- 39 Quintò † imponentes nova pedagja, & gabellas, vel eas augentes præterquam in casibus sibi à jure, seu ex speciali Sedis Apostolicæ licentia permisis, eandem sententiam excommunicationis incurrunt, ut in eadem Bull. numer. 5. Navar. *dict. cap. 27. num. 71.*
- 40 Sextò † fertur dicta excommunicatio contra falsificantes litteras Apostolicas etiam in forma Brevis, ac supplicationes gratiam, & justitiam concernentes, & falso fabricantes litteras Apostolicas in eadem forma Brevis, falsòque signantes supplicationes sub nomine Romani Pontificis, seu Vicecancellarij, aut eorum viceregum, ut in eadem Bull. Cænæ Domini, num. 6. Navar. *eodem. capit. 27. numer. 62.* Tolet. *ubi supra, c. 22. circ. princ.* & Sayr. *in*
- bellis existit, & cum alijs seorsum gregem facit, schismaticus appellatur, Arehid. *in c. inter schisma, numer. 2. 24. quest. 3.* & differunt, quia omnis hæreticus est schismaticus, sed non è contrà, ut per gloss. *in eo. cap. inter hæresim*, & Navar. *eo. capit. 27.* 37
- 37 Navigantes † enim sunt quasi miserabiles personæ, Abb. *in c. excommunicationi, numer. 3. de raptor.* & propterea Ecclesia eos defendit, Graff. *decis. aur. c. 18. num. 64 par. 1. lib. 4.*
- 38 Quartò † contra rapientes bona Christianorum naufragantium, ut in eadem Bull. Cænæ Domini, num. 4. Cajet. *in c. 23. in vers. excommunicatio*, & Navar. *in Manual. cap. 27. numer. 118.* Etiam de jure communi rapientes bona naufragantium incidunt in sententiam excommunicationis ipso facto, *dict. cap. excommunicationi*, & ibi gloss. *in vers. subjacere, de raptor.* & etiam de jure civili bona naufragantium rapientes pœnam incurrunt, ut in *l. 1. & 3. ff. de incendio ruin. & naufr.*
- 39 Quintò † imponentes nova pedagja, & gabellas, vel eas augentes præterquam in casibus sibi à jure, seu ex speciali Sedis Apostolicæ licentia permisis, eandem sententiam excommunicationis incurrunt, ut in eadem Bull. numer. 5. Navar. *dict. cap. 27. num. 71.*
- 40 Sextò † fertur dicta excommunicatio contra falsificantes litteras Apostolicas etiam in forma Brevis, ac supplicationes gratiam, & justitiam concernentes, & falso fabricantes litteras Apostolicas in eadem forma Brevis, falsòque signantes supplicationes sub nomine Romani Pontificis, seu Vicecancellarij, aut eorum viceregum, ut in eadem Bull. Cænæ Domini, num. 6. Navar. *eodem. capit. 27. numer. 62.* Tolet. *ubi supra, c. 22. circ. princ.* & Sayr. *in*
- bellis existit, & cum alijs seorsum gregem facit, schismaticus appellatur, Arehid. *in c. inter schisma, numer. 2. 24. quest. 3.* & differunt, quia omnis hæreticus est schismaticus, sed non è contrà, ut per gloss. *in eo. cap. inter hæresim*, & Navar. *eo. capit. 27.* 37
- 37 Navigantes † enim sunt quasi miserabiles personæ, Abb. *in c. excommunicationi, numer. 3. de raptor.* & propterea Ecclesia eos defendit, Graff. *decis. aur. c. 18. num. 64 par. 1. lib. 4.*
- 38 Quartò † contra rapientes bona Christianorum naufragantium, ut in eadem Bull. Cænæ Domini, num. 4. Cajet. *in c. 23. in vers. excommunicatio*, & Navar. *in Manual. cap. 27. numer. 118.* Etiam de jure communi rapientes bona naufragantium incidunt in sententiam excommunicationis ipso facto, *dict. cap. excommunicationi*, & ibi gloss. *in vers. subjacere, de raptor.* & etiam de jure civili bona naufragantium rapientes pœnam incurrunt, ut in *l. 1. & 3. ff. de incendio ruin. & naufr.*
- 39 Quintò † imponentes nova pedagja, & gabellas, vel eas augentes præterquam in casibus sibi à jure, seu ex speciali Sedis Apostolicæ licentia permisis, eandem sententiam excommunicationis incurrunt, ut in eadem Bull. numer. 5. Navar. *dict. cap. 27. num. 71.*
- 40 Sextò † fertur dicta excommunicatio contra falsificantes litteras Apostolicas etiam in forma Brevis, ac supplicationes gratiam, & justitiam concernentes, & falso fabricantes litteras Apostolicas in eadem forma Brevis, falsòque signantes supplicationes sub nomine Romani Pontificis, seu Vicecancellarij, aut eorum viceregum, ut in eadem Bull. Cænæ Domini, num. 6. Navar. *eodem. capit. 27. numer. 62.* Tolet. *ubi supra, c. 22. circ. princ.* & Sayr. *in*

Thes. cas. conscient. eodem lib. 3. cap. 10. numer. 1. & 2.

41 † Sub nomine autem falsificationum hoc casu comprehenduntur, qui radunt veterem scripturam. Qui aliquid novi scribunt in litteris prædictis, qui secant, lavant, radunt, aut conglutinant papium ad falsificationem earum. Qui Bullam plumbeam de veris litteris extrahunt, aut litteris falsis illam affigunt; facientes Bullas sub plumbo falsas; artifices, seu fabri Bullarum, qui 43 illas alicui privato donant, aut vendunt, ad faciendas litteras falsas. Qui falsificant anulum Piscatoris, omnesque similia facientes, aut quorum auctoritate fiunt. Sayr. eodem c. 10. nu. 10.

Non tamen incurrunt hanc censuram falsificantes litteras congregationis Cardinalium Legatorum à latere, Nunciorum Apostolicorum, seu litteras Pænitentiarum, aut Episcoporum, Navar. in eodem cap. 27. nu. 62. Graff. dict. c. 18. num. 96. Tolet. eodem c. 22. vers. primum est, & Sayr. eodem c. 10. nu. 9 quia illa non sunt litteræ Papæ, & ex diversis non fit illatio, l. Papiianus exuli, ff. de minor. graves tamen pœnas juris incurrunt.

42 Septimò † dictam excommunicationem incurrunt deferentes arma, & alia usui bellico idonea ad infideles, & hæreticos in dānum Catholicæ religionis, & certiores illos facientes de rebus ad rempublicam Christianam pertinentibus, ut per eandem Bull. num. 7. Navar. dict. cap. 27. num. 63. Quæ enim personæ in hanc censuram incurrant, & quæ ad infideles deferri prohibeantur plene scripsit Card. Tolet. in eodem lib. instruct. sacerdot. c. 23. lib. 1. Hæc autem prohibitio est antiqua de jure Cæsareo, quo prædicta committentes gra-

ves pœnas incurrunt, ut l. cotem, ff. de publ. l. 1. C. quæ res export. non deb. & l. fin. C. de pœnit. Jure quoque canonico etiam ab antiquo fuerunt præmissa prohibita, ut in c. ita quorundam, c. quod olim, c. ad liberandum, de Iuda, & c. multa mentis, in extravag. com. eod. tit. Sed hæc excommunicatio antiqui erat juris, non autem Bull. Cœn. ut per Tolet. ubi supra c. 24. vers. tertio subministrantes.

43 Octavò † in eandem excommunicationem incurrunt, impediētes eos, qui victualia, & alia necessaria Romam convehunt, vel ne ad Romanam curiam adducantur, seu afferantur, prohibent, impediunt, aut perturbant, ut in eadem Bull. Cœn. Domini, num. 8. Navar. eodem c. 27. num. 64. Et hoc est sacrilegium, quo offenditur Sedes Apostolica in suis victualibus, & in aliis ad usum curiæ Romanæ necessariis, ut post Cajet. ver. excommunicatio, c. 19. tenet Sayr. in Thes. cas. consc. lib. 3. cap. 12. num. 2. tom. 1. Extenditur enim dicta excommunicatio ad omnes etiam, qui Pontificali, vel Regali dignitate, aut aliqua qualicumque ecclesiastica, vel seculari fulgeant, ut inquit, Card. Tolet. eodem lib. 1. cap. 25. vers. tertio eorum. Non tamen comprehendit eos, qui actiones supra expressas faciunt, nisi id attentent animo impediendi, ne hæc ad Romanam curiam adducantur. Unde, si Gubernator alicujus civitatis consulens patriæ utilitati, & abundantiam prohiberet, ne quis extraheret de civitate, aut Provincia fruges, quanvis inde sequeretur, quòd ad curiam Romanam deferri non possent, vel tempore, quo pestis in curia grassaretur, inhiberet suis, ne quis iret ad curiam hujusmodi periculo durante, domum reversurus; exspoliantes aliquos

assuoc pecuniis tantum, aut assassini officio utentes, vel ob particularem inimitiam impetentes aliquem deferentem vitualia, merces, & similia alicui particulari personæ ad vendendum, vel donandum, non incidunt in Bullam Cœnæ Domini, ut per Sayr. *eodem capit. 12. numer. 4.*

44 Nonò † incurrunt vexantes in curia Romana morantes, aut venientes ad eam, vel ab ea recedentes, seu eos aliorum opera interficientes, mutilantes, spoliantes, capientes, detinentes, ut per eandem Bull. num. 9. & de quibus per Navar. *eodem cap. 21. num. 65.* & nomine curiæ non intelligitur Roma, seu cives Romani, sed Sedes, & curia Apostolica; adeò ut oporteat, quòd personæ offensæ vadant ad Sedem Apostolicam, aut ab illa recedant, seu in curia morentur, ratione, & intuitu negotiorum in curia agendorum, ut per Cajet. *in verb. excommunicatio, c. 14.* Navar. *eodem nu. 65.* & Card. Toler. *in expositione ejusdem Bul. § 7. dub. 1.* Ad incurrendum autem dictam pœnam requiritur, quòd offensa sequatur in personam accedentem, vel commorantem in curia, seu ab ea recedentem negotiorum, & non alia de causa: nec incurrit, qui in rixa aliquem occidit, vel offendit, ut per Navar. *ubi supra* & Sayr. *eodem lib. 3. c. 13. num. 3.*

45 Appellatione enim morantium in curia, dicuntur curiales, qui ratione curiæ Pontificiæ Romæ sunt, vel alibi cum ipsa curia aliò migrante, sive mediatè, sive immediate Pontifici inserviant, sive sint cum Cardinalibus, vel Episcopis, qui adsunt curiæ. Vnde Romani cives, & alij, qui alij de causis Romæ sunt, non dicuntur morantes in curia, Cajet. *in verb. excom-*

municatio, & Tol. eodem lib. 1. cap. 25. vers. aliud dubium.

46 Decimò eandem † pœnam incurrunt vexantes Romipetas, seu peregrinos ad Urbem devotionis, seu peregrinationis causa accedentes, & in ea morantes, vel ab ipsa recedentes, & in his dantes auxilium, consilium, vel favorem, ut in ead. Bull. Cœn. Domini nu. 9. Tolet. *eod. c. 25. ver. excommunicatio decima, & Sayr. d. lib. 3. cap. 14. nu. 1. & 2.* Et ad dictam excommunicationem incurrendam, requiritur, ut offensus sit Romipeta, vel peregrinus, & accedat ad Urbem Romam, ad visitandam limina Apostolorum, non autem causa curiositatis, licet postea incidenter Apostolorum limina visitet: & quòd offendens probabiliter sciat, offensum tendere Romam causa devotionis, ut per Navar. *eod. cap. 27. n. 66.* & Grass. *decis. aur. cap. 18. nu. 114. par. 1. lib. 4. eandemque pœnam incurrunt offendentes stantes, vel redeantes.*

47 Quia † privilegium datum ad eundem, intelligitur datum etiam ad morandum, & redeundum. *cap. quia diversitatem in si. ext. de concess. prab. cap. statutum. §. profereudo. de rescrip. in. 6. & Grass. eod. n. 114.* Fuerunt enim etiam ab antiquo Romipetæ privilegiati, ita quòd illos offendentes excommunicationis sententia innovabantur, ut *cap. si quis Romipetas. 24. quest. 3.*

48 Undecimò, † offendentes sanctæ R. E. Cardinales, Sedis Apostolicæ legatos, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Nuncios, aut eos à suis dicecesibus, territorijs, terris, seu dominij, ejicientes, eaque mandantes, vel rata haben-

res, seu praestantes eis auxilium, consilium, vel favorem, ut per d. Bull. Cæna Domini n. 11. Navarr. eod. cap. 17. nu. 67 & Sayr. d. lib. 3. cap. 15. num. 1. offendentes autem Cardinales graves etiam pœnas incurrunt, de quibus in c. felicit. de pœn. in 6. Quas Pius V. innovavit, statuens, ut quis etiam à nudo consilio, aut à simplici favore, quempiam, aut horum administratorum, vel confessorum conjurationis, sive conspirationis, aut commissi, committendive criminis in personam Cardinalis illorumve fautorum, receptatorum, vel occultatorum non excusetur, sed excommunicationis laqueo innodatus crimine læsæ majestatis reus, infamiamque ac omnes pœnas, de quibus in dicto c. felicit. eo ipso incurrat, ut in constit. Pij V. in Bull. Rom. cap. 93. offendentes quoque Episcopos graves etiam pœnas incurrunt; de quibus in clem. si quis suadente de pœn. & qui dictas pœnas incurrant tradit Sayr. eo cap. 15. per tot.

49 Duodecimò ¶ eandem excommunicationis sententiam incurrunt qui per se, vel per alias personas ecclesiasticas, vel seculares quascunque ad Romanam curiam pro eorum negotijs, & causis recurrentes, ac illa in eadem curia prosequentes, aut procurantes, negotiorumve gestores, advocatos, procuratores, & gentes, seu etiam auditores, vel iudices super dictis causis, vel negotijs deputati percipiunt, bonis spoliant, seu, qui per se, vel per alios, directè, vel indirectè, delicta hujusmodi committere, exequi, vel procurare, aut in eisdem auxilium, consilium, vel favorem præstare non verentur; cujuscumque præminentia, & dignitatis fuerint, ut in

ead. Bull. nu. 2. & per Nav. d. c. 27. n. 68.

Qui ¶ enim ex causa litis, vel negotij in curia Romana morantur, sunt sub protectione Sedis Apostolicæ, ut per Cajet. in ver. excommunicatio cap. 15. Sed ad incurrendam dictam excommunicationem, hoc casu requiritur, ut læsio fiat intuitu negotiorum, aut causarum in curia Romana pendentium; alioquin, si ex ira, aut voluntate furandi, vel contracta aliunde inimicitia, dictæ injuriæ litigantibus, & alijs personis præfatis inferantur, in eandem excommunicationem non incurrunt. Cajet. in ver. excommunicatio d. c. 19. Arnil. in ver. excommunicatio 6. & Grass. decis. aur. c. 18. n. 118 par. 1. lib. 3. qui autem dictam excommunicationem incurrant, tradit Sayr. in d. lib. 3. c. 18. num. 2. Et limitantur generaliter omnes actiones, propter quas dicta excommunicatio fertur, quando occasione, vel intuitu causarum, vel negotiorum sunt, ut per Card. Tolet. d. lib. 1. c. 26. vers. limitatur tamen.

Decimotertiò ¶ appellantes à gravamine, vel futura executione litterarum Apostolicarum ad iudices seculares, quivè iudices executionem earundem litterarum impediunt, & prohibent; ac statuunt, ne habeatur recursus ad Sedem Apostolicam pro litteris impetrandis, vel impetrata retinent, eandem excommunicationis pœnam incurrunt, ut in ead. Bull. nu. 13. Navar. eod. cap. 27. num. 68. & Grass. d. cap. 18. num. 119. Quæ autem personæ in dictam excommunicationis sententiam incurrant, & quando, diffusè ponit Sayr. in eodem lib. 3. cap. 17. Et nihil refert an dicta impedimenta fiant auctoritate publica vel privata, sive ec-

clesiasticæ.

eclesiastica, sive seculari, ut per Navar. 55. *dicto num. 68. vers. declaratio prima, & Sayr. d. cap. 17. in fin.*

52 Decimoquarto ¶ omnes, qui per se, vel per alios auctoritate propria, ac de facto quarumcunque exemptionum, vel aliarum gratiarum, & litterarum Apostolicarum prætextu beneficiales, & decimarum, ac alias causas spirituales, & spiritualibus annexas ab auditoribus, & commissarijs Apostolicis, alijsque iudicibus ecclesiasticis avocant, illarumque cursum impediunt; ac se ad illarum cognitionem, tanquam iudices interponunt.

53 ¶ Quive partes actrices, quæ illas committi fecerunt, ac faciunt ad revocandum, ac revocari faciendum citationes, vel inhibitiones, aut alias litteras in eis decretas, & ad faciendum, vel consentiendum eos, contra quos tales inhibitiones emanarunt, à censuris, & pœnis in illis contentis absolvi per statutum, vel alias compelluntur, &c. Et quia Navar. hanc clausulam difficilem, & obscuram intactam absque aliqua expositione reliquit, ut inquit Vivald. in *Candel. Aur. super explanatione, ejusdem Bull. Cœn. Domini cas. 14. nu. 99.* Animadvertendum est, quod pluribus modis iudices ecclesiastici à laicis ad revocandas inhibitiones sententiasque, censuras, & pœnas compelli dicuntur.

54 Primo ¶ per statuta, edicta, vel decreta laicalia, ut in *Bull. Cœn. Domini nu. 14.* ibi per statuta vel alias compellunt. Et statuta hujusmodi sunt nulla de jure etiam Casateo *auth. cassa,* & ibi Bart. *C. de sacrosanct. Eccles. & de jure canonico* ut per Abb. in *cap. adversus num. 2. 7. & 11. de immunitat. Eccles.*

Facientes autem ¶ servare statuta, & consuetudines introductas contra Ecclesiæ libertatem, nisi ea infra duos menses fecerint amoveri, sententiam excommunicationis incurrunt, ut *ca. noverint, de sentent. excom.* & non sufficit eorum cassatio, sed debent aboleri, & cancellari de volumine, ut per Bart. in *d. auth. cassa, in fin.* Felin. *post alios in cap. Ecclesia 3. Maria num. 109.* quem refert, & sequitur Card. Tolet. in *lib. 1. instr. sacerdot. cap. 37. vers. adverte autem,* & Bull. Cœn. Domini per se patet *sub num. 20. vers. declarantes,* ¶ ibi, ac quoad eos, qui contra eccles. libertatem, ut præmittitur, statuta fecerint, nisi prius statuta, ordinationes, constitutiones, prærogativas, & decreta hujusmodi publice revocaverint, & ex archivjs seu capitularibus locis, aut libris, in quibus annotata reperiuntur, deleri & cassari; ac nos de revocatione hujusmodi etiam certiores fecerint: absolutiones eos non comprehendere, nec eis aliter suffragari, quin etiam per hujusmodi absolutionem, aut quoscunque alios actus contrarios tacitos, vel expressos, ac etiam per patientiam, & tolerantiam nostram, vel successorum nostrorum quantocunque tempore continuata, in præmissis omnibus, & singulis quibuscunque juribus Sedis Apostolicæ, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ undecumque, & quandocumque quaesitis, & quaerendis, nullatenus præjudicare posse, ac debere.

57 ¶ Et illa verba, in præmissis omnibus, & singulis in fine Bullæ posita, sunt relativa, quæ comprehendunt omnia in Bulla narrata, quibus quovis modo præjudicari non potest, *l. esse toto,* & ibi

R r r 3. Bart.

Bart. ff. de hered. inst. Ruin. conf. 131. num. 1. vol. 2. & G. br. conf. 75. nu. 8. vol. 1.

58 Secundò, † iudices ecclesiasticos carcerando, vel quocumque quæsito colore arrestando, unde libertas ecclesiastica læditur, & deprimitur, cum hoc timore perterriti non audeant, quandoque iudices ecclesiasticam jurisdictionem liberè exercere, sed ipsa jurisdictione restringatur contra verba expressa Bullæ, ut num. 15.

59 Tertiò, † qui non tantùm iudices, seu Prælatos Ecclesiasticos carcerant, arrestant, vel alijs pœnis afficiunt, sed etiam, qui eadem de causa fratres, nepotes, aut alios consanguineos, vel affines Prælatorum, & iudicum ecclesiasticorum, eisdem, vel similibus pœnis etiam privationis honorum, dignitatum, & officiorum, aut exilij afficiunt. Quemadmodum Henricus Angliæ Rex, & Magistratus illius Sancti Thomæ Cantuariensis propinquos affecit, ut scripsit Ioannes Carnot. Episc. in marty. ejusdem Sancti Thomæ. Metus enim illatus consanguineis clericis, habetur pro illato ipsi clerico quo ad intimidandum clericum, cap. sciant cuncti de elect. in 6. Felyn. in cap. Ecclesia Sancta Maria, num. 99. vers. nemo unquam de constit. & meliù. in cap. litteras, nu. 20. vers. ex quo insert de præsumpt. & Bald. in quest. de schismat. num. 13. Quoniam injuria facta consanguineo, mihi facta videtur, gloss. in clem. 2. in verb. quomodolibet, de sentent. excommunic. Felyn. in cap. Petrus in princip. de homicidio, & Bart. in l. de pupillo, §. si quis ipsi num. 18. ff. de nou. op. nunc. prout injuria facta fratri alijs fratribus facta videtur, Decian. respons. 34.

num. 60. volu. 4. & injuria facta uni de agnatione censetur facta omnibus l. lex Cornelia, & ibi Bart. in princip. ff. de injur. & Alexan. conf. 24. num. 19. lib. 2.

60 Nam † videmus, etiam animalia irrationalia timere percussiones, quæ ipsorum causa alijs inferuntur, siquidem in civitate Florentiæ præter alias extraneas feras, leones custodiuntur, qui licet omnium ferarum sint atrociores, mansuescunt tamen, ac domantur, dum coram se vident canem aliquem verberari, ut experientia docet. Idèd, qui in odium Prælatorum, seu iudicum Ecclesiasticorum, consanguineos, vel affines eorundem, aut aliorum clericorum carcerant, percutiunt, eorum bonis, gradibus, & dignitatibus spoliant, seu alias injustè persequantur & gravant, sunt ipso facto sententia excommunicationis innodati, dicto capit. sciant cuncti, & ibi gloss. in verb. consanguineos, de elect. in 6. clem. 2. junctâ gloss. in verb. quomodolibet, ubi etiam Abb. nu. 8. de sentent. excommunicat. cap. quoniam junctâ gloss. in verb. propinquorum, de immunit. Eccles. in 6. & cap. quicumque, ubi etiam gloss. quæ vertitur quoque familiares in verb. suorum consanguineorum, & familiarium, & ibi Dom. & Fran. de sentent. excomm. cod. lib. & Barb. in cap. licet, colum. 15. de probat. Talia enim committentes, & committi mandantes tacitè, & indirectè lædunt, & deprimunt, ac restringunt libertatem ecclesiasticam, quia non omnes, quemadmodum Sanctus Thomas Cantuariensis, qui non respexit carnem, & sanguinem, pericula propinquorum non curant; sed quamplures, ut temporalia consanguineorum, seu affinium

damna hac de causa imminuentia evitent, ecclesiasticam immunitatem non sustinent.

65 Unde, ¶ qui sunt causa, in eandem excommunicationem incidunt, ut in eadem Bulla Cœna Domini n. 15. & Navar. 64 in manual. cap. 27. num. 70.

Taciti enim & expressi eadem est virtus, l. cum quid & ibi Bar. num. 4. & Ias. num. 5. ff. si cert. per. Aut qui executionem litterarum Apostolicarum, seu executorialium processum, & decretorum prædictorum quomodolibet impediant, ¶ vel suum ad id consilium, aut assensum præstant, etiam prætextu violentiæ prohibendæ, vel aliarum præventionum, seu etiam donec ipsi ad Papam informandum, ut aiunt, supplicaverint, aut supplicari fecerint; nisi supplicationes huiusmodi coram Sede Apostolica legitime prosequantur, etiamsi talia 65 committentes fuerint Præsidentes, cancelliarum, consiliorum, Parliamentorum, cancellarij, Vicecancellarij, Consiliiarij, Ordinarij vel extraordinarij quorumcumque principium sæcularium, etiamsi Imperiali, Regali, Ducali, vel alia quacumque fulgeant dignitate, aut Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Commendatarij, seu Vicarij fuerint, ut in eadem Bulla Cœna Domini, nu. 14. & ibi Navar. num. 69. Sayr. in Thef. cas. conf. eodem lib. 3. cap. 18. num. 1. & Grassi. etiam. cap. 18. eod. lib. 4. num. 124.

63 Causas ¶ in quibus iudices laici se ingerere non debent, & personæ speciales, quæ hoc capite continentur, plene scribit Sayr. eodem cap. 18. num. 2. Et cum verb. Bullæ Clemen. Papæ VIII. num. 14. satis sint clara, quænam personæ

comprehendantur, non est opus recurrere ad argumenta, quia in claris non est opus conjecturis, l. continuus, §. cum quis, ff. de verb. obl. & Ias. in l. plane, §. si eadem, nu. 4. ff. de leg. 1.

Nec ¶ obstat, si dicatur, quod huiusmodi insequentes quandoque sint tolerati, & non evitentur; quia inde non sequitur eos non esse excommunicatos, ut per Navar. in dicto cap. 27. num. 35. vers. nota primò, & in conf. 15. numer. 2. de heret. par. 2. lib. 5. sed sunt excommunicati ex supra deductis.

Ad dictam tamen pœnam incurrendam requiritur, ut à iudicibus, & magistratibus prædicta auctoritate fiant, Navar. eodem c. 27. n. 71. vers. declaratio prima, & eandem incurrit Prælati ecclesiastici avocantes causas à delegatis Apostolicis, ut per Sayr. dict. c. 18. nu. 5.

65 Et ¶ nullo casu possunt laici causas ad forum ecclesiasticum spectantes, ad eorum tribunal trahere, cum nec sub prætextu violentiæ prohibendæ, cui per supplicationem potest provideri; ut per eundem Sayr. ubi supra numer. 6 & 9. Opinione, quod laici clericos ad forum seculare trahere, & in causis ecclesiasticis se intromittere possint, quàm in pluribus Covar. lib. practic. quæstion. quæst. 35. & alij quos refert Azor. in 1. par. instit. moral. lib. 15. cap. 12. vers. queri solet, sustinere conantur; intrepidè tenet idem Azor. subsistere non posse.

66 Spiritualis enim in pertinentibus ¶ ad fidem, & ad salutem animæ, ac in rebus, quæ ad bonum universale Ecclesiæ pertinent, de potestate seculari iudicare potest: cui consequens est, in huiusmodi personis, & causis ecclesiasticis potestatem ali-

laicam se nulla ratione interponere debere, aut posse, ut fuit à R. r. *decisum infra sub numer. 91. 92. & 95. Farinac. in prax. crimin. cap. 8. numer. 18. & u. 28.* Ac propterea contraficientes à Papa excommunicationis vinculo merito, ac iuste feriuntur, ut per Sayr. *ibidem, numer. 8. vers. primo quidem & num. 9.* Et quòd, neque in casu neglectæ, vel denegatæ iustitiæ, nec timore violentiæ licitum sit clericos ad iudicium seculare vocare, probat text. *in c. qualiter, & quando, in fm & ibi gloss. final. Host. num. 3. Abb. antiq. & lo. Andr. n. 1. Abb. Panor. num. 8. & num. 3. & alii communiter, de iud. colligentes differentiam inter iudicem secularem, & ecclesiasticum, & ¶ quòd, cum iudex ecclesiasticus sit maior, & superior, possit secularis iudicis negligentiam supplere, & illum corrigere, ut c. extranmissa, c. licet, & cap. ex tenore, de for. comp. post plures alios quos*

78 Spirituales ¶ causæ sunt: beneficiales, & decimarum, de quibus supra; matrimoniales, *cap. accedentibus, de excess. pralat. & concil. Trident. can. 12. de sacr. mat. sess. 24. hæreticorum, & de hæresi suspectorum, cap. ut inquisitionis, §. prohibemus. de hæret. in 6. sortilegorum, superstitionum, usurarum, astrologorum, & aliorum, de quibus in constit. Sixti Papæ V. in 2. par. Bull. cap. 21. §. ac perpetuo, censurarum ecclesiasticarum, conc. Trident. cap. 3. §. nefas autem, sess. 25. de reform. causæ clericorum dict: cap. si diligenti, de for. comp. & 71* Abb. in cap. 1. numer. 1. eod. tit. simoniacorum, ut per gloss. si in c. cum sit generale,

de for. comp. legitimitatis, an quis sit ex legitimo matrimonio natus; jus sepulturæ, & aliæ, ut c. tuam, de ord. cogn. cap. lator, cap. causam, qui sil. sing. leg. & Azor in lib. 1. inst. moral. cap. 14. in princ. par. 1. & aliæ de quibus per Sigism. Scac. in tract. de iud. caus. civil. crimin. lib. 1. cap. 11. num. 50 & 51. & Farinac. in prax. crim. quest. 8. num. 20.

¶ Et regulariter iudex ecclesiasticus potest cognoscere de criminibus laicorum, quando crimina sunt adiuventa de iure canonico, seu habent originariam prohibitionem à canonibus non à legibus: vel, ubi reperitur à canonibus imposta pœna etiã laicis, ut in cap. contra idolorum, 26. quest. 10, & Abb. in d. cap. cum sit generale in fm. Et spiritualibus annexæ, sub præfenti excommunicatione comprehenduntur.

79 Sunt enim spiritualibus ¶ annexæ causæ juris patronatus, Graff. *decis. aur. par. 1. lib. 4. cap. 18. num. 125.* & quæ à iudicio censurarum dependent, ut sacrilegii, quod est crimen mixti fori. Felyn, in cap. cum sit generale, num. 1. & 17. de for. comp. Si pro eodem crimine iudex ecclesiasticus promulgavit censuras, & laicus prætendit de eodem cognoscere: Aut si redditus, & proventus ecclesiasticos laicus usurpaverit, & propterea fuerit declaratus sententiam excommunicationis incurrisse; iudex verò secularis prætendat causæ cognitionem ad ipsum spectare, per cap. si clericus laicum, de for. comp. nihilominus causæ cognitio ad ecclesiasticum spectat.

¶ Quia de connexis idem est iudicium, cap. translato, de constit. quodque iudex ecclesiasticus debeat etiam cognoscere de

de connexis excommunicationi, in terminis Neviz. in sylu. nupt. de lit. monit. libr. 3. num. 59. facit text. in l. quæ religiosis, ff. de rei vendi. Grass. d. cap. 18. num. 125. & Azor. ubi sub. vers. causa quasi.

73 † An autem excommunicatio legitime, vel nè sit promulgata, aut publicata, ad iudicem ecclesiasticum cognitio spectat. Conc. Trid. cap. 3. §. nefas autem, sess. 25. de reform.

73 Decimoquintò † in eadem excommunicationem incidunt iudices seculares, qui personas ecclesiasticas ad sua tribunalia, præter juris canonici dispositionem, trahunt, vel quomodolibet faciunt, unde libertas ecclesiastica tollatur, seu in aliquo lædatur, vel deprimatur, aut aliàs quovis modo restringatur; sive Sedis Apostolicæ, sive quarumcunque ecclesiarum iuribus, quomodolibet, directè, vel indirectè, tacitè vel expressè præjudicetur. Sayr. eod. lib. 3. c. 19. n. 1. † in hanc autè excommunicationem incidunt facientes, ordinantes, publicantes statuta, ordinationes, constitutiones pragmaticas, & alia quævis decreta in genere, vel in specie, quibus libertas ecclesiastica tollitur, aut in aliquo læditur, vel deprimatur, aut restringitur; vel Apostolicæ Sedis, aut quarumcunque ecclesiarum directè, vel indirectè, iuribus præjudicatur. Et, qui dictis statutis, & decretis factis, & ordinatis contra prædictam libertatem ecclesiasticam utuntur, ut per Sayr. ubi supra num. 3. Et non solum iudices seculares dicta excommunicatione ligantur, sed etiam Prælati ecclesiastici, qui

ecclesiasticas trahunt, ut in ead. Bull. Cæno. Domini, n. 14. & idem Sayr. ubi supra. num. 4. Quinimò, animadvertere debent quoque Episcopi, aliique ecclesiarum Prælati, & sacerdotes, qui Regibus, & aliis Principibus in violanda ecclesiastica libertate consentiunt, sibi imminere etiam alias accerrimas pœnas, ut inquit. Maiol. de admir. natu. reb. colloq. 1. pag. 54. post. med. & concil. Trident. cap. 11. de reform. sess. 22.

Excluduntur † tamen per illa verba, præter juris canonici dispositionem, ab hac censura, qui laica potestate personas ecclesiasticas in casibus à jure permisis, ad sua tribunalia trahunt, & plures sunt casus à jure permisi.

Primò enim in causa feudali, quando persona ecclesiastica fuit investita de feudo à domino seculari; quia tunc in causa feudi potest clericus per laicum trahi ad forum seculare, cap. ex transmissa, & cap. verum, & ibi Abb. num. 17. de for. comp. ecclesiasticæ enim personæ pro feudo, quod tenent à secularibus, illis iuramentum fidelitatis præstare tenentur, ut c. vnic. §. verum, de stat. reg. in 6.

Sed pro † feudis, quæ sunt de mensa ecclesiarum Episcopi, & alii Prælati, Papæ fidelitatis iuramentum, de non alienando præstare debent, ut in cap. 2. de feud. cum supra in cap. 10. deductis; & alii inferiores in manibus Episcoporum, aut aliorum Prælatorum, & coram illis causas agere, ut in eod. c. vnic. §. Episcopi autem.

Secundò † in causa reconventionis, quia clericus agens contra laicum coram iudice seculari, potest ibi reconveniri, in causis tamen civilibus tantùm, licet, & hæc opinio apud nos non careat difficultate ex-

allegatis per Abb. in cap. at si clerici, à nu. 79
20. usque ad nu. 26. de jud. & hanc dicit Fe-
lin. videri communem opinionem, quam
tamen non firmat, in eod. c. at si clerici, n.
10. & communem, ac ab ipsa consuetudi-
ne approbatam testatur Card. Tol. in in-
struct. sacerdot. c. 27. vers. tertius est. Quam o-
pinionem puto veram pro compensatione
facienda vique ad summam petitam, secus
autem, si clericus petat decem, & laicus 80
reconveniat pro centum: & dicta opinio
recipit etiam quatuor notabiles fallentias.
Quarum prima est, si laicus procurasset
in fraudem à clerico conveniri, Secundò,
quando reconventio tangeret causam spi-
ritualem, vel illi annexam, Tertio in cau-
sa criminali. Quarto respectu distri-
ctionis personæ, quia laicus in personam
clerici manum apponere non potest. Et ita
distinguit Felin. in eod. cap. num. 10. Quæ
reconventio in causis civilibus procedit, &
habet locum quando clericus agit nomine
proprio; secus si ageret nomine ecclesiæ, &
reconveniretur nomine proprio, quia,
cum illa reconventio sit super diverso
facto, fieri non potest, ut post alios
tenet idem Felin. eod. numer. 10. vers. &
primo limita.

78 Tertio si clericus amisit privilegium
fori; ut, quando sacris minimè est initiatus
& nullum obtinet beneficium, aut cleri-
calem habitum, & tonsuram non defert,
nec alicui ecclesiæ ex mandato Episcopi
intervit, seu in Seminario clericorum, aut
in aliqua schola, vel Universitate de licen-
tia Episcopi, quasi in via ad majores ordi-
nes suscipiendos non versatur; quo
casu privilegio fori non gaudet, con-
cil. Trident. in cap. 6. de reform.
sess. 23.

Quarto, si quando clericus propter ali-
quod flagitium grave degradatur, & tra-
ditur curiæ seculari, quia, tanquam ex-
tus privilegio clericali, foro seculari per
consequentiam applicatur, cum ab ecclesi-
astico fuerit projectus, ut in cap. cum non
ab homine, de jud. cap. novimus, de
verb. signif. & Tolet. eod. c. 27. vers. se-
cundus quando. 1

80 Quinto si si liserat coepta cum defun-
cto laico, cui succedit clericus, quia tunc
tenebitur clericus se defendere coram
iudice seculari, secundum Barb. cap. quia
unica, num. 45. de jud. & Paul. de Cast. in
l. hæres absens, num. 4. eod. tit. quavis
hanc opinionem falsam teneat gloss. in cap.
clericum nullus, 11. quest. 1. quam gloss.
opinionem puto veriolem: eandem eti-
am tenet Bart. in l. hæres absens, n. 1. ff. de
jud. quem post Anton. de Burr. per ipsum
citatum sequitur Abb. in cap. quia 5. num.
12. eodem titulo. quoniam hoc casu non pro-
cedit regula, l. ubi coeptum, ff. de iudicis,
quia cum clerico non fuit coeptum, &
semper obstat, quod clericus iudicio
laici se submittere non potest, ut cap.
si diligenti; cum aliis supra allegati.
Et in quibus clericus coram iudice secu-
lari possit conveniri, trad. gloss. 11. quest.
1: in sum.

Libertas si autem ecclesiastica, quam
violantes in dictam excommunicationem
incurrunt, ea est, quam habet Ecclesia
universalis in se, suisque membris, in spiri-
tualibus, & temporalibus concessam à
Deo, de qua per Innoc. in cap. noverit,
num. 1. & 2. & ibi Abb. num. 2. de sentent.
excommun. Bald. in l. privilegia, n. 1. C. de
sacr. sanct. eccles. Io. Lup. in tract. de libert.
eccl. par. 2. quest. 11. numer. 2. Dec

in aul. casu. num. 20. eod. tit. de sac. sanct. Eccles. & ibi Bar. num. 3. & 5. Bos. de princip. & privileg. num. 220. Silvestr. in ver. immunitas §. 2. num. 1. Lap. alleg. 92. numer. 1. & seq. Navar. in cap. 27. numer. 119. vers. quinta quod. S. Ant. in 3. par. tit. 25. cap. 17. Card. Tol. post alios in lib. 1. instrukt. sacerdot. cap. 17. vers. libertas autem, sub num. 12. & Sayr. dict. cap. 15. num. 9. vers. sic etiam.

82 † Clerici autem, ut superius dictum fuit, privilegium fori habent à Deo, ut cap. 86 si Imperator. 96. dist. & Innoc. in cap. 2. num. 1. de major. & obed. Statuta igitur, quæ cadunt in derogationem dictorum privilegiorum contra libertatem ecclesiasticam esse dicuntur, idque locum habet: etiam si indirectè sint contra dicta privilegia, cap. quanto, & ibi Abb. num. 2. de privileg. cap. fin. de immun. eccles. in 6. & Tolet. loco proxime citato,

83 Statutum ad hoc, ut sit † contra libertatem ecclesiæ, non requiritur, ut sit contra omnes ecclesias mundi, sed sufficit, quod tendat in præjudicium particularis ecclesiæ, circa id, quod competit omnibus, quemadmodum lædere Episcopum est facere contra libertatem ecclesiæ, licet non lædat omnes, cap. significasti, de elect. cap. olim, de injur. Lap. alleg. 92. num. 6. & Tol. eod. cap. 37. vers. adverte etiam: & quæ dicuntur de statuto

84 † procedunt, & habent etiam locum in ordinationibus, constitutionibus, seu quibusvis decretis, ut in Bull. Cæna Domini, num. 15. & Sayr. in Thes. cas. consc. lib. 3. cap. 19. tom. 1.

Decimosexto † in eandem excommunicationis sententiam incurrunt impediens Archiepiscopos, Episcopos, & alios Præ-

latos, & Ecclesiasticos iudices ordinarios, ne jurisdictione sua contra quoscunque utantur, & recurrentes ad curias seculares, vel aliàs elidentes, sententias iudicum ecclesiasticorum, tam ordinariorum, quam delegatorum procurantesque à curiis secularibus prohibitiones, aut mandata etiam pœnalia contra sententias Ordinariorum aut delegatorum, decernentesque hujusmodi mandata, aut prohibitiones, & ea exequentes.

Ac † prætereà dantes auxilium, consilium, patrocinium, & favorem in prædictis. ut per eadem Bull. Cæn. Domini, n. 6. Sayr. eod. lib. 3. cap. 20. & Concil. Trident. sacros canones, concilia generalia, aliasque Apostolicas sanctiones in favorem ecclesiasticarum personarum, & libertatis ecclesiasticæ, ac contra violatores editas innovavit, & ab omnibus exactè observari mandavit, ut in eod. cap. 20. §. decernit itaque, de reform. sess. 25.

85 Absolutionem † autem, vel revocationem sententiæ excommunicationis, suspensionis, & interdicti, vi, aut metu consequentes, absolutio est ipso jure nulla & novam excommunicationem incurrunt, ut cap. ult. de his quæ vi. met. vet. caus. in 6. Navar. in cap. 27. num. 125. & Sayr. in Thes. cas. consc. eod. lib. 3. cap. 34. num. 11. & 12.

86 Si verò † aliquis ecclesiasticus ad tribunal seculare contra secularem recurreret, tunc reo illam coram eodem tribunali reconvenire, & jura sua tueri liceret, argum. cap. prudentiam, de mut. peti. & Sayr. eod. cap. 20. numer. 4. vers. secundum est, & hoc casu procedere possunt deducta per Covar. in libr. practic. quest. cap. 35. per totum.

89 Quia ꝑ aliàs allegata per ipsam in pluribus repugnant, cum jure divino, à quo sacerdotes habent privilegium fori, c. si imperator, 36. distinct. quod etiam habent de jure canonico, c. at si clerici, de jud. c. si deligenti de for. comp. & Covar. dict. c. 35. nu. 1. vers. primum etenim, & de jure civili, ut in authen. cassi, & ibi Bar. C. de sacr. sanct. Eccles. & Card. Baron. referens legem Honorij Imperat. in lib. Ann. Eccles. tom. 5. anna. 412 pag. 341.

90 Præcipue ꝑ enim in pluribus pugnant allegata per Covar. in dict. c. 35. cum conc. Tridentin. cap. 20. de reform. sess. 25. & cum Bull. Cœna Domini, in quam contravenientes incidunt, ex supra deductis, absolute Papæ duntaxat reservata, ut per Navar. dict. cap. 27. numer. 73. ver. ceterum. Leges regię nempè, 5. tit. 1. ordinat. & lib. 2. regaliū Francia, & aliæ per Covar. allegatæ in eodem c. 35. ultra quod sunt leges particulares dictorum Regnorum, quæ non constituunt jus commune, sunt expressè contra dictam authen. cassi; quæ non solum habet locum per Italianam, ut videtur annuere textus, sed est generalis in toto mundo, ut post gloss. ibi in verb. per totum Bar. num. 2. & sic sunt nullæ, & contra verba concilii Trident. & dict. Bullæ in Cœna Domini, ut optime scripsit Azor. in 1. par. instit. moral. c. 12. vers. sed dubitari, lib. 5. Et licet verba textus Bull. de quibus supra, num. 83. & numer. 84. sint satis clara, etiam tamen comprobantur, & declarantur decisionibus Rotæ in Candelabro aureo nuper impressis, super explanatione ejusdem Bull. cas. 16. nu. 249. & num. 250. tenoris sequentis:

91 Anno 1595 Lunæ 10. Aprilis, ꝑ Oſcen. Pœnitentiariæ coram R. Blanchetto, nune-

S. R. E. Cardinali Domini dixerunt, sententiam absolutoriam ultimo loco latam in tribunali criminali ad favorem Pauli sustineri non posse.

Nam de jure communi, & ex Bulla in Cœna Domini recursus in causis ecclesiasticis ad iudices laicos est prohibitus, cap. noverit, & cap. grave, de sentent. excommuni. & dicta Bulla, §. 16. & committitur sacrilegium. Cajet. in sum. in vers. excommunicati, cap. 30. & sequi. nec excusari potest, ex traditis per Covar. pract. quest. cap. 35. numer. 3.

92 Nam, ꝑ etsi iudex ecclesiasticus male procedat, non potest iudex secularis, cujus est minor potestas, supplere negligentiam ecclesiastici, qui tum potestate, tum auctoritate ipso est major, ut declarant omnes doctores in cap. qualiter, & quando, de jud. videlicet. Ioann. Andreas, & Abb. antiqu. num. 1. Collect. in fin. Card. in fin. Anchar. num. 5. Butt. num. 8, Abb. nu. 7, Imol. n. 7, Barb. num. 23.

93 Sed ꝑ illius negligentiam ecclesiasticus supplet, & ex transmissa, c. licet, cum sequi. de for. comp. Superioritatem autem jurisdictionis probant, cap. solite, de major. & obedient. c. denique, 96. distinct. & clem. Romani, de jure jur.

94 Quæ, licet ꝑ de plano procedant, multo magis applicantur proposito casui, in quo Paulus habuit recursum ad iudices laicos non solum semel, sed pluries, ad effectum impediendi mandatum de mandato tenendo ad favorem Hierosymi ritè, & rectè decretum, scilicet 19. Octobris 1587. & 18. Novembris, & 11. Decembris, eodem anno, de Mense Februarij 1589. etiam, postquam se obrulerat paratum obedire mandatis Cæsaraugust. Archiepiscopi.

seopi. Nec excusari potest Paulus à tali recurſu, ex eo quòd poſtea voluerit proſequi gravaminis cauſam coram eccleſiaſtico, quia talis excuſatio non habet locum, quando recurri poteſt ad eccleſiaſticum, qui tale gravamen impediatur, prout poterat Paulus, adeundo Metropolitanum, vel Nuncium Apoſtolicum: & illum, ad iſtum effectum non recurſiſſe eventus docuit, quia neutrum adivit, & proviſiones regie multò magis hoc declarant, quia non ſolum inhibetur iudici eccleſiaſtico, ne ad ulteriora procedat, ſed illi mandat, ut quæ decreverat, revocet, & coram ipſo iudice ſeculari compareat ad allegandas cauſas, ex quibus parere non teneatur.

27 Ex quibus ꝑ nihil aliud inferri poteſt, niſi, quòd ipſi iudices volunt de cauſa eccleſiaſtica cognoſcere, quòd eſt admodum abſurdum, cum iudex laicus ſit incapax iuriſdictionis in perſonas eccleſiaſticas, & eorum cauſas. Nec immemorabilis hoc caſu ſibi ſuffragatur, Doct. in capit. cauſam, de præſcript. Felyn. in capit. 1. de major. & obedient. Rot. deciſ. 10. de conſuet. in antiq. & Biſign. 2. eodem titul. præcipue cum in dicta Bulla Cœnæ Domini, derogetur conſuetudinibus etiam immemorabilibus.

Non obſtant quæ allegantur defectu iuriſdictionis, & quòd Rota non cognoſcit de iuſtitia ſententiarum, quæ ſunt extra Rotam latæ, quando de illarum executione non agitur, quia in caſu propoſito Hieronymus Pinus habet intentionem fundatam ſuper recurſibus, & claram iuris diſpoſitionem, per quàm Paulus ꝑ propter excommunicationis incurſum redditur incapax beneficiorum, & cum ipſe Pau-

lus excipiat de abſolutoria, quam tranſiſſe in rem iudicatam præſendit, licitum eſt Hieronymo replicare de illius notoria iniuſtitia præterita; & ultra teſtes productos coram Locumtenente Criminali Auditoris Camere, adſunt alij producti coram me reg. fol. 126 & 335. ex quibus ipſum incidiſſe in pœnas in Bulla Cœnæ Domini contentas negari non poteſt.

Die Veneris prima Decembris, coram R. Penia, Oſcen. canonicatus. Utraque parte informante ſuper dubio dato, an Paulus Sezanus ꝑ fuiſſet excommunicatus ob recurſum ad tribunal ſeculare iuſtitie Aragonum, à quo illius procurator obtinuerat firmam iuris ad inhibendum iudici eccleſiaſtico, ne appellatione pendente, aliquid innovaret, & Paulus dicta inhibitione fuerat uſus, ſub prætextu, quòd id ſibi licebat juxta diſpoſitionem ſacrorum canonum, uno tantum ex dominis, Paulum excuſari poſſe dicente, cœteri affirmativè reſponderunt, illum ipſo iure incidiſſe in ſententiam excommunicationis, quia recurrere ad iudices ſeculares cauſam præbuit, ut immunitas eccleſiaſtica violaretur, *cap. noverit, & cap. grave, de ſentent. excommun. & § 10, in Bull. Cœn. Domini.* Ubi excommunicationis vinculo innodantur, qui ad cancellarias, & curias ſeculares recurrunt, pro obtinendis prohibitionibus, & mandatis contra Prælatos, & iudices eccleſiaſticos.

28 Nec ꝑ Paulum tuebantur copioſa verba doctorum aſſerentium licitos eſſe quibusdam caſibus iſtos recurſus ad iudices ſeculares, quando ſacrorum canonum auctoritas illis omnibus præponderabat.

§§. 3. per

per quam etiam excluderetur præterita antiquissima consuetudo nonnullarum, Provinciarum, de qua attestabantur. Covar. in pract. quest. c. 35 nu. 3. Navar. in Manual. c. 27 nu. 70. Men. tract. de rer. in possess. rem. 3. nu. 355. & sequ. & Petrus de Avendano tract. de execu. mand. reg. lib. 1. c. 1. nu. 32. Dicebatur enim, talem consuetudinem, tanquam improbam, & sacrison canonibus inimicam, quæ clericos jurisdictioni laicorum quandoque supponit, non fuisse attendendam, cap. qualiter, & quando ubi communiter, doct. & Abb. nu. 7. de jud. Mar. Socin. in cap. si quis clericus, numer. 28. & in cap. Janè, numer. 10. de for. comp. Rot. decis. 10. de consuet. in antiq.

99 Neque decis. Rotales. † Achil. 30. de appell. in impressis, & R. D. Decani in illa Tarracenen. villa de Rem, die 4. Decembris 1562. & R. Blanchetti in Salamantina canonicatus, die 24. Maij proximè præteriti suffragantur Paulo, quia, licet per illas decisiones concederetur facultas quandoque recurrenti ad iudices laicos, & invocandi eorum nudum auxilium ad defendendam propriam possessionem, qua quis defacto spoliatur, & quam quis propria auctoritate defendere potest; nunquam tamen dicitur in eis, quod talis recursus fieri possit ad effectum obtinendi inhibitiones, & mandata contra Prælatos, & iudices ecclesiasticos, hoc enim nunquam docuit

100 Rota, † quæ optimè novit iudices laicos, nec habitu habere jurisdictionem in clericos; imò illius penitus incapaces, arg. cap. causam, de rescript. & cap. sacerdotibus, 11. quest. 1. & propterea, cum sint inferiores iudicibus ecclesiasticis, cap. deni-

que 95. distinct. & clem. Romani, de iure iur. Nec posse, nec habere ecclesiasticos corrigere, aut eis inhibere, aut alia præcepta facere Abb. in dict. cap. quomodo, & quando, nu. 7. unde Domini non recesserunt à decisione in hac causa coram R. D. meo Blanchetto, die 10. Aprilis proximè præteriti facta.

101 Anno 1594. † 4. Novembris, coram R. D. Decano Cartaginen. Portionis Domini recesserunt à resolutione facta, & censuerunt, satis constare de citatione validè executâ: primò ex scripturis productis, quæ habentur in summario numer. 1. constat de ablatione processus tam originalis, quam compulsati; & ejus transportatione ad consilium, quæ præsumitur facta ad instantiam partis interessè habentis, ad not. per Bart. in l. fin. de quest. quare in odium eorum, qui simili recursum utuntur, sit omnis interpretatio ad favorem alterius partis, ita ut etiam copia simplici soleat fides adhiberi. Bald. in l. publicata, quest. 8. in fin. de testament. Jal. in auth. si quis in aliquo, in 7. sal. C. de edendo. Dec. conf. 36. colum. 2. ver. non obstat. & extat Pereg. decis. 159. lib. 2.

102 Et facit, † quod impediens, quo minus citetur auxilio Consilij Regij, vel aliter, habeatur pro citato, cap. quoniam frequenter, §. porro, ubi gloss. in verbo, impedit, ut lit. contest. Card. in clemen. causam, quest. 13. de elect. cum alijs, per Tiraquel. de retract. Lign. §. 1. gloss. 10. n. 102, & §. 2. gloss. 1. numer. 9.

Non obstat, quod in summario processus; quod exhibitum fuit, ubi adest executio citationis, non reperiantur testes adhibiti, ut requiritur, cap. quoniam, de prob. Specul. in tit. de citat. §. sequitur, num. 19.

num. 9. Put. *decif. 1. lib. 3.* quia ex exhibitio-
ne processus ultimo loco facta apparet,
quod, qui confecit summarium, solitus
fuit omittere testes, qui nihilominus in di-
cto processu in pluribus actibus interfuisse
se leguntur.

103 Decimoseptimò, † qui iurisdictiones,
seu fructus, redditus, & proventus,
ad Papam, & Sedem Apostolicam,
& quascunque ecclesiasticas personas
ratione Ecclesiarum, monasteriorum, &
aliorum beneficiorum ecclesiasticorum
pertinentes usurpant, vel etiam quavis
occasione, vel causa, sive Romani Pon-
tificis, vel aliorum ad id legitimam fa-
cultatem habentium expressa licentia se-
questrant, ut dicit. *Bull. Cœn. Domini, num.*

17. Appellatione enim iurisdictionum,
fructuumque, reddituum, & proven-
tuum, ad ecclesias & beneficia pertinen-
tium comprehenduntur bona quacun-
que ecclesiastica, quæ eo ipso, quod ec-
clesiæ sunt tradita, & oblata, sancta, &

106 religiosa censentur, *cap. prædia, cap. nul-
li 12. quæst. 2. cum alijs de quibus infra.*

Personæ autem principales primò sunt u-
surpantes, secundò sequestrantes. Et ad
dictam excommunicationem incurren-
dam, requiritur, ut bona usurpentur,
aut sequestrantur, non qualitercunque,
sed ut res, proventus, seu redditus ec-
clesiæ: quia † fures, & latrones, qui hu-
iusmodi furantur, non incidunt in dictam
excommunicationis sententiam. *Navar.
in eodem cap. 27. num. 71. vers. sexta quod
Grass. decif. aur. cap. 18. num. 144. par. 1.
lib. 4. & Sayr. eod. lib. 3. cap. 21. num. 1.
2. & 4.*

Quæ opinio, quoad fures, & latrones
indistinctè procedit, sed quoad alias per-

sonas, iurisdictiones, bona, fructus,
redditus, & proventus ecclesiasticos usur-
pantes, habent locum in foro conscien-
tiæ tantum, in quo statur dicto peniten-
tiæ tantum, in quo statur dicto peniten-
tiæ; secus autem in foro contentioso, in
quo, secundum acta & probata, est judi-
candum. *Felyn. in cap. pastoralis. num. 23.
de off. deleg. & Gomez. in reg. de ann. pos-
ses. quæst. 4. nu. 5.* Ideò allegando, bona
non esse ecclesiæ, aut ignorasse fuisse ec-
clesiastica, ab excommunicatione non
excusantur, si de contrario constat, nisi
essent bona de recenti empta, vel eccl-
esiæ donata, de quibus probabiliter igno-
rari posset. Contra usurpantes iurisdictiones,
fructus, redditus, & proventus ec-
clesiarum, seu beneficiorum ecclesiasti-
corum, † proceditur ad sententiam de-
claratoriam, non tamen de facto, quia
debet præcedere monitorium, seu cita-
tio, quæ requirantur, ut per *Put. in
decif. 271. num. 4. lib. 3.*

106 Monitorio enim canonica † trina præ-
cedere debet, aut tribus monitionibus
distinctis, vel unica pro trina, præfixo
in monitorio termino trium, vel plurium
dierum, aut etiam plurium horarum in
in tribus terminis distinctarum, ut fit,
quando, una dies pro primo, una pro
secundo, & ultima pro tertio, vel si ne-
gotium hoc requirat, octo horæ pro pri-
mo, octo pro secundo, & reliquæ octo
pro tertio & peremptorio termino, ac
monitione canonica; hoc enim casu uni-
ca pro trino monitione sufficit, *gloss. in
cap. statuimus, in vers. monitionem, & cap.
constitutionem. §. statuimus, de sentent. ex-
communic. in 6.*

107 Debetque fieri contra certas † perso-
nas, si personarum certitudo haberi po-
test,

test, alioquin sufficit monitio generalis contra incertas personas, qui talem usurpationem fecerunt, ut per gloss. in eod. c. constitutionem in ver. nominatim, c. fin. de vocationem, & ibi Franc. de elect. in 6.

Constare etiam debet iudici de usurpatione testium depositione, aut alias legitime. Cū enim actor non probante reus absolvatur, l. qui accusare, C. de eden. nisi constito de allegatis, declaratio promulgari non potest: si verò reus compareat; allegando, se bona, quæ possidebat ecclesia, in suos usus convertisse, uti de jure sibi competentia, de quibus juribus se paratum edocere proponat, cū res efficiatur dubia, a verò laico de jure pertineat, & de possessione ecclesiæ constet illius confessione, qua nulla major est probatio, ut inquit Ias. post alios in l. Titia num. 28 ff. de verb. oblig. Craver. cons. 6. num. 3. & Menoch. cons. 21. num. 14, ea ratione, quod probatio per confessionem dicatur notorium, ut tradit Bart. in l. scriptus, num. 2, ver. idem dicitur quod ff. de relig. & sumpt. fun. Innoc. in cap. ex parte, il. 1, num. 5, de verb. signif. & Abb. in cap. cum speciali §. porro, num. 7. vers. concludit, de appell. cū enim zgatur de sententia excommunicationis à jure lata contra usurpantes bona ecclesiastica, de qua per concil. Trident. cap. 11, de reform. sess. 22, & Bull. Cœn. Domini de qua supra §. pro excessu notorio in declaratione ferenda nulla solemnitas est adhibenda: sed etiam sine citatione potest quis excommunicatus declarari, Innoc. in d. cap. ex parte, num. 5, Abb. in cap. pervenit il. 1, num. 7, de appell. & Feyn. in cap. Rodolphus num. 41, vers. intellige secundo de rescrip. prout etiam quan-

de sententia excommunicationis incurritur ipso facto per text. & gloss. in cap. reprehensibilis, in ver. ipso suo genere, de appell. & ibi Abb. num. 6, & 7.

III Spoliatus §. quovis modo jura usurpat: & idem contra spoliantes omnia jura insurgunt, ita quod spoliatus, antequam cognoscatur de domino, in primis, & ante omnia est restituendus, Bart. in l. si quis ad se fundum, num. 2, C. ad l. l. de vj. pub. & Menoch. cons. 2, num. 185, lib. 1, & restitutio datur ad jura, quibus quis fuit spoliatus, & sic ad ecclesiastica jura usurpata, sive sint corporalia, sive incorporalia: possessio enim acquisita est jus, l. peregrin. ff. de acquir. possess. Et quod appellatione juris possessio includatur, probat Gomez. post alios per ipsum allegatos, in reg. de non toll. jur. quas. quest. 5, num. 5, 6, & seq.

IV Quapropter §. spoliator incidit in Bullam Cœn. Domini, à qua quis excusari non potest, excipiendo de juribus sibi competentibus: quia cū presumptio sit contra spoliantem, etiam quod confiteatur qualitatè, potest illa confessio pro parte acceptari & pro parte impugnari Bart. in l. Aurelius §. idem quasi §. num. 2, ff. de liber. leg. & Craver. consil. 150, num. 5, longè enim commodius est possidere, & adversarium ad onera petitorij compellere, quàm alio possidente, petere, l. is qui destinavit ff. de rei vend. trina monitio, de qua supra num. 106, regulariter requiritur ad sententiæ excommunicationis validitatem, cui tamen Papa non ligatur, quia Paulus quando Hymeneum, & Alexandrum tradidit Satanæ, non præmisit trinam monitionem, nec formam, quod una sufficeret

ficeret pro tribus, quemadmodum nec illam præmisit, cum fornicatorem Corinthium excommunicandum scriberet, unde ait, ego quidem abiens corpore, præfens autem Spiritu jam judicavi, ut præfens, eum, qui sic operatus est, in nomini Domini Nostri Jesu Christi tradere hujusmodi hominem Satanæ in interitum carnis. *1. Corinth. cap. 5.* in quo formam excommunicationis; ostendit, *cap. audivimus post med. vers. unde Apostolus, 24. qu. 1. & cap. audi, denique, 11. quæst. 3.* Hoc enim gladio utuntur potissimum Summi Pontifices, cum nonnulli iniquitatis filij inobedientiæ contumacia perseverant, & tanti parentis jussa præstare recusant; Papa autem est loco Petri, qui in administratione fuit major auctoritate Paulo, *21. dist. in sum. vers. Petrum verò,* unde & Papa, qui est loco Petri, est etiam major Paulo, & alijs Apostolis, *cap. in novo, eadem 21. distinct. c. puto, 2. qu. 7. & Jo. à Capistr. in tract. de auctor. Pap. 3. par. princip. numer. 12.*

113 Decimo octavo ¶ eandem excommunicationis sententiam incurrunt imponentes decimas, collectas, & alia onera personis ecclesiasticis, & offenditur libertas ecclesiastica in impositione onerum, directe, vel indirecte, à quibus, tam personarum clericorum, quam eorum bona sunt immunita, ut per Cajetan. *in ver. excommunicatione, cap. 40 & Azor. lib. 5. institut. moral. cap. 12. §. ego sanè, sub littera D. Abb. in cap. non minus, num. 3. de immunit. eccl. & cap. quanquam, de cens. in 6.* Personarum enim principales, quæ in eandem censuram incurrunt, sunt imponentes decimas, collectas, tales, præstantias & alia onera similia exigentes, recipientes, et-

iam à sponte dantibus, & solventibus. 114 Accessoriarum ¶ verò personarum sunt, quæ prædicta facere, exequi, procurare, quæve auxilium, consilium, vel favorem præstare in prædictis non verentur, per se, vel per alios, directe, vel indirecte, cujuscunque ordinis, gradus, vel conditionis fuerint, *ut in dict. Bullæ Cænæ Domini, num. 18.* Personarum autem, & res, quibus dicta onera imponi prohibentur, *de quibus eodem n. 18.* sunt clerici, Prælati, & aliæ personæ ecclesiasticæ; ac eorum, & ecclesiarum, monasteriorum, & aliorum beneficiorum ecclesiasticorum bona etiam patrimonialia, nec non fructus, redditus, & proventus eorundem, ut per Navar. *in c. 27. num. 71. vers. & qui collectas. Sayr. in eodem lib. 3. cap. 22. num. 1. & Card. Tolet in tract. sacerdot. cap. 29. §. adverte non solum, lib. 1.*

115 Bullæ Cænæ ¶ Domini radix, & fundamentum hoc casu est, quòd, cum in omni republica, ad sublevandas communes necessitates, necessaria sint aliqua onera, tam realia, quam personalia, in quorum distributione servanda est ratio justitiæ, tam commutative, quam distributive. Commutative quidem, ut non, nisi ex causa urgenti, imponantur. Distributive verò, ut inter cives prout uniuscujusque viribus, & facultate distribuantur.

116 Admodum rationale, ¶ & etiam valde conforme juri naturali, & divino fuit, ut ab hujusmodi oneribus personarum ecclesiasticarum, tam in seipsis, quam eorum bonis immunes essent, ut post Sor. *4. distinct. 25. quæst. 2. artic. 2.* tenet Sayr. *dict. cap. 22. num. 4 & 5.* In seipsis enim; quia sicut jure divino Ecclesiæ ministri sunt

constituti; ita etiam eidem juri conforme est, ut iudicibus secularibus non sint subjecti. In bonis autem, quia, cum tributa, & vectigalia Regibus, & alijs Principibus ad suam ipsorum, & reipublicæ sustentationem exsolvantur, ¶ & clerici non minores operas, & labores rei ecclesiasticæ impendant; æquum, & juri naturali, ac divino consonum fuit, ut à solutione tributorum exempti essent, ut legitur *Genes. cap. 47. & cap. tributum, 23. quest. 8.*

Ideo Constantinus, & Constanti Imperatores, ecclesiasticas personas privilegio immunitatis gaudere voluerunt; scientes magis religionibus, quàm officiis, & labore corporis, vel subbre imperialem rempublicam contineri, *cap. in qualibet, 23. quest. 8. Sayr. eodem capit. 22. numer. 5. cum allegatis supra in cap. 14. numer. 9. par. 1.*

118. Hæc enim exemptione, & immunitate ad eò plenè personæ ecclesiasticæ, & eorum, ac ecclesiarum bona fructus, & redditus, & proventus gaudere debent; ut, qui per se, vel alios directè, vel indirectè, ab eisdem onera imposita exigere præsumunt, eandem excommunicationis poenam incurrant, ut in Bull. Cæn. Domini, dicto numer. 18. vers. nec non qui per se.

119. ¶ Indirectè enim exigitur, colonos, seu massarios occasione culturæ bonorum ecclesiasticorum, hospitatione militum, vel aliorum gravaminum onerando, aut ab ipsis exigendo: quia quæ à colonis pro labore, seu trafico bonorum ecclesiasticorum in totum, vel pro octava, aut alia parte exiguntur, in præjudicium ecclesiasticarum personarum percipiun-

tur, quia ratione oneris res minoris estimationis efficitur, gloss. final. in l. generalis, § final. ff. de usufruct. leg. & Olafch. decis. 83. num. 9. Unde ecclesiastici non ita de facili inveniunt rusticos, qui sua prædia colere velint, ut animadvertit Peder. de Sen. cons. 111. num. 10. in fin. quidquid contrarium teneat ibi in principio, ut validioribus rationibus, & auctoritatibus infra demonstrabitur: quia, si coloni ad onerum solutionem, seu militum hospitationem, qua non parvum onus infertur, gravarentur; laici per indirectum exigent collectas ex bonis ecclesiasticis, quæ sunt hoc casu etiam ex persona colonorum exempta, ut l. 1. & 2. C. de Episc. & cler. cap. Ecclesiarum, & ibi gloss. in verb. clericorum, 12. quest. 2. cum alijs supra, in cap. 14. nu. 6. 32. 33. & 35. par. 1. allegatis Exigentes autem, excommunicationis sententiam in Bullam Cænæ Domini contentam incurunt, ut in eadem Bull. eodem nu. 18. vers. nec non, dicto c. 14. num. 35.

120. Exemptio si enim competens bonis ecclesiasticis est realis; & ideo comprehendit quoscunque colonos, ut declarat gloss. in clem. 1. in ver. excolendas, circa finem quam sequuntur Jac. & Imol. ubi etiam Abb. num. 10. Qui illam dicit esse notandam ad similia, de decim. idem Abb. in c. ex parte, numer. 4. eodem tit. & in cons. 8. numer. 3. Rot. decis. 4. numer. 1. de privilegio in antiquo. & in una Caurien. coram Cantuccio, decis. 23. num. 6. par. 2. Grat. cons. 130. cui subscripserunt Alciat. Salutiol. Bero. August. & Ianet. nu. 4. ubi pluribus fundamentis hæc conclusio comprobatur, & latè Surd. cons. 301. numer. 62. 63. & 78. volum. 3. & inquit Bald. quòd, si coloni isti gravarentur, de facto gravarentur, &

non de jure, in l. cum duobus, §. si in coeunda, ff. pro soc. & in l. 2. 3. not. C. de episc. & cler.

121 ¶ Coloni enim ecclesiarum eorundem bonorum, nec possessionem habent, nec dominium; sed tantum detentionem, auct. item nulla communitas, & l. de his, C. de episc. & cleric. Alexand. cons. 35. viso processu, numer. 12. lib. 4. & Card. Tusch. pract. concl. jur. concl. lib. 2. numer. 1. & 2. Ideo, si gravarentur ratione fructuum, quos ex prædiis percipiunt; possent perfoluta à dominis prædiorum repetere, ut

122 Si enim ¶ coloni ultra bona ecclesiastica, quæ colunt, habent etiam bona propria eorum nomine allibrata, pro illis à solutione onerum non excusantur, uti coloni ecclesiasticarum personarum: sed pro rata eorum, quæ proprio nomine possident, onera persolvere tenentur; & ita distinguit Rebuff. in l. 2. penes quos, nu. 2. & 3. & Bart. nu. 1. C. de agris. & cens. lib. 17.

123 Quid autem, ¶ si imponatur onus quod publicam utilitatem respiciat, tam clericorum, quam laicorum; ut ad reparationem murorum, fluminum, restaurationem viarum, pontium, vel populum à peste custodiendum? videtur quod ratione naturali, quæ limitat legem, clerici non sint exempti; sed concurrere teneantur, non tamen cogendi, nisi à Papa, Duen. reg. 100. numer. 17. Did. Perez. l. 1. tit. 4. lib. 4. ord.

Navar. cap. 27. numer. 115. ver. tertia quod. Et ita se habere communem usum Hispaniæ, ex l. 11. & 12. tit. 3. lib. 1. nova recopil. testatur Covar. loco supra citato, & alij sustinentes dictam opinionem. Attamen etiam tributa ad reparationem mœnium, & fluminum, ac ad restaurationem viarum, & pontium, vel custodiendum populum tempore belli, aut pestis, à laicis impunè exigì possunt: dummodo ad hoc fuerint plures causæ sufficientes necessariæ, & non aliæ: quarum

124 Prima est, ¶ quod immineat maxima, & urgens necessitas, ut quando hostis cum exercitu stat in agro, obsidendo civitatem, quo tempore, nec ecclesiastici à murorum, seu civitatis custodia possunt excusari: ut cunctis vigilantibus melius valeat civitas custodiri, cap. pervenit, & ibi gloss. in ver. modo, & Abb. numer. 1. 4. & 6. de immun. eccles. & in his terminis procedere possunt allegata per Olase. in decis. seu potius, consil. 68. alias 181. numer. 24. & 25. Sed, cessante hac urgente flamma belli

125 causa, clerici non tenentur: ¶ quia limitata causa limitatum producit effectum l. cancellaverat, ff. de his quæ in testam. delent. & Tiraq. in tract. cessant. cau. par. 1. numer. 142.

126 Secunda, ¶ pro reparatione fluminum, pontium, & viarum, quoties communis laicorum, & ecclesiasticorum urget necessitas, & concurrat utilitas, ut per Abb. in cap. non minus, num. 18. & Bald. in l. ad instructiones, n. 2. C. de sacrosanct. eccles. Dummodo laici non habeant particulares redditus Universitatis, ut pedagia, gabellas molendina, furnos, pascua, portus, piscationes, & similia, quæ ad particulare Universitatis commodum, & utilitatem percipiant,

- cipiant, ad hujusmodi onera, & impensas
 sustinendas, de quibus optime per Car-
 din. Tolet. *in instruct. sacerdot. c. 21. sub n. 2.*
 Quia tunc, cum pedagia, gabel las, & pas-
 sagia sub quocunque nomine, & titulo exi-
 gant ab advenis, mulionibus, rectoribus,
 equitibus bobus cum plaustris, & aliis
 animalibus transeuntibus, pontes, portus,
 & vias, ut plurimum devastantibus, perci-
 piant; sumptibus communitatum ad hu-
 jusmodi refectiones, & reparaciones tenentur.
 Cepol. *de serv. viar. num. 47.* & Azor *in d. lib. 5. institut. moral. cap. 13. vers octavo queritur.* Contrafacientes verò
 sententiam excommunicationis incur-
 runt; donec integrè satisfecerint, ut *cap. non minus.* & *cap. adversus, de immunit. eccles.* quæ per Bull. Cæn. Domini fuerunt
 innovata, ut per Cardin. Tolet. *in ead. instruct. sacerdot. lib. 1. c. 29. vers. adverte prætere a infra.* & Sayr. *in d. c. 22. n. 11.*
- 127 Tertia, † ut Clerus teneatur concurrere ad onera, in quocunque casu requiritur, quòd bursa principis, & subditorum laicorum fit ad eò exhausta, ut Episcopus, & clerus, tantam necessitatem, & utilitatem videntes, existiment ad sublevandas communes necessitates, & utilitates, ubi laicorum facultates non suppetunt, subsidia per Ecclesias esse conferenda arbitrio, & jussu Pontificis Maximi, *cap. non minus, §. quo circa, cap. adversus, ver. verum si, de immunit. eccles. cap. 1. extravag. comm. eod. tit. Bero. cons. 31. num. 13. volum. 1 Cephal. cons. 154. num. 22. vol. 2. & Burlat. cons. 10 num. 66. volum. 1.*
- 128 Et quòd, † Episcopi, capituli, ac totius cleri consensus accedit, Innoc. *in c. 2. de loc. & conduc. & Abb. in d. cap. non minus, n. 5. de immunit. eccles.* nec eorum consensus sufficit, quia requiritur etiam Sedis Apostolicæ auctoritas, sicut in superioribus omnibus, *c. clericos, laicos §. nos igitur, de immunit. eccles. in 7. cap. adversus, vers. propter imprudentiam & ibi Abb. numer. 1. & in extravag. comm. & cap. 1. §. cæterum, eod. tit. Bull. Cæn. Domini sub num. 18.*
- 129 Ideo † non subsistit opinio Olasch. *in suo cons. incipien. cum anno 1554. impresso, in decis. Podemont. post decis. 67. vel secundum ult. impress. post decis. 180. num. 21. 23. 24. 25. & 30. & Balb. in cons. sequenti, sub. numer. 29. 30. & seq.* Quibus in locis conantur sustinere, clericos à laicis cogi posse ad concurrendum in solutione onerum auctoritate laicali impositorum. Nam dicta opinio est expressè contra text. ejusdem Bull. Cæn. Domini, *dict. num. 18. Sayr. lib. 3. cap. 23. num. 1. & 2. & ita procedit text. in auth. statuimus?* quæ reformat jura antiqua, *c. de Episc. & cler. Bald. in l. ad instructiones, num. 2. & 3. eod. tit. & cap. si diligenti, de for. comp. nisi tanta fuerit subita necessitas, quod ad Romanum Pontif. commodè aditus non pateat: quia tunc sufficeret Episcopi, & cleri consensus, ita ut, & Papæ quam priatum ianotescat, confirmandus *cap. generaliter, §. placet, junct. gloss. in verb. necessitatis, 16. quest. 1. gloss. 1. in cap. tributum, 23. quest. 8. cap. non minus, de immunit. eccles. & Azor. eod. cap. 13. vers octavo queritur.**
- 130 Vnde prædictis † non concurrentibus, cogentes clericos ad onerum solutionem, eisdem contra sacrorum canonum dispositionem libertatem ecclesiasticam gravant. Quapropter in eandem excommunicationis sententiam Bull. Cæn. Domini

mini incurrunt, ut in ead. Bull. eod. n. 18. ibi,
 innovantes decreta super his per sacros ca-
 nones, &c. Card. Tolet. loco supra citato,
 & Sayr. ubi supra. Nec subsistunt deducta
 per Balb. eod. cons. num. 33 & seq. quem
 etiam sequitur Olalc. eod. num. 21: & 23.
 & post alios Lopez. in annot. ad pract. crim.
 Diaz. c. 103. ubi fere per tot. plura dedu-
 cit, quia, cap. principes seculi, 23. quest. 5.
 & cap. filii. 16. quest. 7. per ipsos allega-
 ta non probant assumptum, quod deficien-
 te superiore ecclesiastico, vel recusante
 efficere, ut pro bonis ecclesie fiat con-
 tributio, possit laicus negligentiam super-
 ioris ecclesiastici supplere. Quia ille text.
 tantum probat, quod Principes seculares
 ad hoc sunt instituti, ut Ecclesiam defen-
 dant, & reos criminum vivere non per-
 mittant; ut inquit gloss. ibi in verb. Prin-
 cipes; qui text. est aded clarus, ut in du-
 bium revocari non possit, in ver. ceterum,
 ibi, quod intra Ecclesiam potestates neces-
 sariae non essent; nisi, ut quod non pra-
 v. I. ut sacerdotes efficere per doctrinae ser-
 monem; potestas hoc imperet per discipli-
 nae terrorem, ut bene declarat Archid.
 nempe, per disciplinam cruentarum ultio-
 num, quas Ecclesia non exercet, ut in
 eod. cap. Principes, & text. in cap. in Archie-
 piscopatu, in fin. de raptor proceditque, ubi
 potestas Ecclesie non potest idem facere
 propter facti resistantiam tunc potest im-
 plorari brachium seculare, ut not. Ausfrer.
 in addit. decis. capel. Tolos. quest. 149. per.
 text. in cap. 1. de offic. ord. & ibi gloss. & dd.
 & Campeg. in tract. de com. cap. 9. num. 85.
 tom. 13. Secularium enim dignitatum ad-
 ministratoribus defendendarum ecclesia-
 rum necessitas incumbit; quod, si facere
 contempserint, a communione sunt repel-

lendi, per text. in c. dicat aliquis, in fin.
 23. quest. 5. Vnde, quod necessarium favo-
 re sacerdotum facere tenentur, in odium
 retorqueri non potest. Hisque, ac similibus
 de causis magistratus seculares eccle-
 siasticis invocantibus, brachium seculare
 prestare tenentur; ex alibi supra allegatis.
 Nec quidquam facit, gloss. 2 in eod. cap.
 Principes in contrarium citata; quia iura
 per eandem gloss. allegata, & cap. filius
 cum gloss. 16. quest. 7. in argumentum ad-
 ducta, in diversis terminis loquuntur, ut
 legenti patet ad sensum, ut post Io. And.
 quem citat, optime respondet Abb. in c.
 qualiter, & quando, sub. num. 7. de iud.
 & ex diversis non fit illatio, l. apinianus ex-
 uli, ff. de minor. Sed bona ecclesiastica
 sunt immunita de jure divino, ac privilegio
 etiam Constantini, Constantis, Valenti-
 niani, & Iustiniani Imperatorum, quibus
 tamen opus non habebat Ecclesia jure di-
 vino suffulta, ut in cap. in qualibet, 23.
 quest. 8. tributum autem Ecclesia non,
 nisi spirituale, Imperatoribus dare tene-
 rur, ut per gloss. in cap. tributum, subvers.
 defensare, quam sequitur Archid. ead. q. 8.
 131 Quod t. autem iudex secularis non
 possit supplere defectum iudicis ecclesi-
 astici, quo est longe minor, post commu-
 nem aliorum doctorum ibi citatorum
 opinionem, tenuit Rot. ut sup. num. 92.
 quinimò iudices laicos, nec habitu habere
 jurisdictionem in clericos; imò illius esse
 omnino incapaces, fuit decisum in ea-
 dem Rota, coram Pegna, ut in decis. de qua
 supra n. 99. Ided, nec subsistunt deducta
 per Fatinae ubi, inquit, quod iudice eccle-
 siastico negligente, possit Iudex, & Prin-
 ceptus laicus, illius negligentiam supplere, ut
 in sua praxi crimin. cap. 8. n. 23. vers. limi. a

tertio hinc notam: quia ejus opinio est contra text: in cap. soluta, §. praterea, ubi etiam gloss. de major. & obed. & reprobata à Rota in locis suprà allegatis, præcipue numer. 92. 93. & 100. & alijs per me suprà deductis.

132 Incurrunt ꝑ etiam dictæ excommunicationis sententiam, qui prædicta abque Romani Pontificis speciali, & expressa licentia imponunt, & diversis etiam, exquisitisque modis exigunt; & præmissa facere, vel procurare, aut in eisdem consilium, auxilium, vel favorem præstare non verentur; cujusunque sint dignitatis, præminentia, ordinis, conditionis, aut status, etiam si imperiali, aut regali fulgeant dignitate; seu Principes, Duces, Comites, Barones & alij Potentatus, quicumque etiam Regnis, Provincijs, civitatibus, & terris quoquomodo præsidentes, & consiliarij, senatores, aut quavis etiam Pontificali dignitate insigniti ut in eadem Bull. eodem numer. 18 & Sayr. eodem cap. 22. numer. 1. & 2. Hoc enim casu agentes, consulentes, & favorem præstantes pari poena puniuntur, & hæc æquiparantur atrocissimis delictis, in quibus consulentes pari poena plectuntur, ut c. felicis, de poen. in 6. clem. si quis suadente, eodem tit. & Felyn. in cap. sicut dignum, num. 2. de homicid. consilium autem præstatur rogando, impellendo, instruendo, vel securam utilitatem ostendendo, Sanct. Antonin. in 3. par. tit. 25. capit. 2. & 3. & Sayr. eodem lib. 3. s. 15. num. 12.

133 Decimonono, eadem excommunicationis sententia fertur contra omnes, & quoscumque magistratus & judices, notarios, scribas, executores, & subexecutores, quomodolibet se interponentes

in causis capitalibus, seu criminalibus contra personas ecclesiasticas, illas procoffando, banniendo, capiendo, seu sententias contra illos proferendo, vel exequendo, sine speciali specifica, & expressa sanctæ Sedis Apostolicæ licentia, etiam si talia committentes fuerint consiliarij, senatores, præsidentes, cancellarij, vicecancellarij, aut alio quovis nomine nuncupati, ut in eadem Bulla Coena Domini num. 19. & Sayr. dict. lib. 3. cap. 23. num. 1. & 2.

134 Antiquitus ꝑ civitates, quæ populari statu regebantur ostracismo, qui genus relegationis existerat, in consilio per calcula utebantur; & qui quodam suffragiorum numero damnabantur, ad decennium in Argivam relegabantur; & eos qui excellere videbantur, propter divitias, vel amicos, aliamve potentiam, extra civitatem ad dictum tempus tyrannico more relegare solebant; non ad criminis improbitatem castigandam, sed ad potentiam moderandam, Arist. lib. 3. politic. lect. 12. §. quapropter à civitatibus, & Plutarc. in vita Aristidæ.

135 Hic ꝑ ostracismus, mutato nomine, & discolatus dictus, etiam hodie in quadam civitate est usu receptus, quæ diuturna temporis consuetudine eo abusa est; cum enim non complectatur, nec complecti possit alienos subditos in alienam messem falcem imponendo, magistratus ejusdem civitatis, penes quem totius imperij residet auctoritas, ecclesiasticas personas eodem discolatu judicare conatur, eosque suffragijs cribrando, & ventilando factiosos nominat, ac exules etiam publico edicto renunciat, & fuit à me quæsitum, an magistratus ille sententiam

sententia excommunicationis in Bulla Coenæ Domini contentam incurrat: & 138 quid si procedatur ad vota, tamen non sufficient ad condemnationem, ac propterea condemnatio non sequatur.

Pro parte negativa deducitur, hunc magistratum discolatus ab antiquissimo tempore fuisse usum receptum, & habere naturalem æquitatem pro bono regimine reipublicæ: ne illius quietas ab Ecclesiasticis viris discolis, & incorrigibilibus, privilegio fori fretis, turbetur.

136 † Et quod antiqua consuetudo legitime præscripta concernens bonum regimen reipublicæ, & publicam utilitatem ratione naturali potest addere, diminuisse, & distinguere privilegium; propter quod clerici exemptione gaudere non possint, ut cap. ultimo, & ibi Innocent. & Abb. de consuet. Et cum hoc institutum sit antiquissimum habet vim legis, & pro lege servari debet. Bart. in l. 1. §. denique num. 1. ff. de acqu. plu. arc.

Contrarium tamen, quod dictæ excommunicationis sententiam magistratus incurrat, probat expressè textus Bull. ibi, quomodolibet se interponentes in causis capitalibus, seu criminalibus contra personas ecclesiasticas, illas processando, banniendo, capiendo, seu sententias contra illas proferendo, vel exequendo.

137 Et dicta † Bulla est consona non solum juri canonico, ut cap. si diligenti & cap. at si clerici, de jud. sed etiam juri Cæsareo, ut habetur in constitut. Feder. Imper. in tit. de stat. & consuet. cont. liber. Eccles. §. item statuimus, in us. feud. quæ est repetita, in auth. statuimus C. de Episc. & cler. Et jure divino quo clerici legibus civilibus Prin-

cipum sunt soluti, arg. Genes. 6. 47. Esd. 1. 6. 7. † Licet enim plures theologi, alijque doctores teneant, clericos exemptos esse à civili laicorum potestate jure canonico, non autem divino; & primò inter Canonistas pro hac opinione allegatur Innoc. in cap. 2. nu. 1. de major. & obed. ubi, sed quæres, quis exemit clericos de jure Imperatoris, cum prius ei subessent? responde, quod Papa, consentiente Imperatore, juribus per ipsum ibi allegatis, Alciat. in cap. cum non ab homine colum. 2. de jud. Covar. pract. quest. cap. 31. num. 2. vers. contraria opinio, & lib. 2. var. resolut. cap. 20. num. 2. Quam opinionem secuti fuerunt & tenuerunt plures juniores Theologi nempe Medin. dereb. resit. q. 196. Vict. relect. 1. de potestate Eccles. qu. 6. propos. 2. Sot. in 4. dist. 25. q. 2. artic. 2. conclus. 3. 4. & 5. Ledel. 4. par. 2. q. 20. art. 4. vers. hesitantibus, conclus. 2. & 3. Palac. in 4. dist. 25. conclus. 3. Salon. 2. 2. q. 67. art. 1. conclus. 23. Ban. 2. 2. quæst. art. 1. & novissimè Hier. de Caval. pract. quest. com. cont. com. quæst. 50. in fin. doctores supra citati præcipuè fundant eorum opinionem in dict. Innoc. eam. qui tamen loco supra allegato magis contrariam opinionem firmat, ibi, unde dicimus, quod exempti à Deo, allegando cap. si Imperator 96. dist. ubi junct. gloss. in verb. discussi, probatur clericos à Deo exemptos esse à laicorum jurisdictione, & sic jure divino à legibus Principum secularium foro solutos, & Innoc. sequitur Abb. nu. 1. & 2. & in cap. at si clerici nu. 23. vers. considero, de jud. cap. dylvest. ibi contra leges divinas 11. quest. 1. gloss. in cap. quamquam in ver. divino de cens. in 6. Fely. in cap. Ecclesia §. Marianum. C. de constit. Oldrad. consi. 833.

nu. 1. vers. & de vita, & nu. 4. facit Rom. sing. 404. incip. sed an potest Papa Didac. Perez. in l. 2. tit. 1. lib. 3. ordin. vers. quæro utrum Papa, Azave in l. 5. tit. 3. num. 6. lib. 2. recompil. Anto. Scap. de jur. non scrip. lib. 1. cap. 2. num. 1. & Huma. in l. 65. tit. 5. par. 1. gloss. 8. num. 6. Et hanc opinionem sequitur, & tenet Rot. in decis. 10. num. 4. de consuet. in antiq. quæ auctoritas canonistarum comprobata & firmata à Rota Romana facit communem
 139 opinionem † cùm stilus Romanæ curiæ, propter dubitationem doctorum, facit etiam jus, & pro jure habetur, ut per eandem Rot. in decis. 1. de fil. presb. decis. 2. de appell. in nov. & decis. 16. de consuet. in antiq. Abb. in cap. ex litteris, num. 6. & ibi Felyn. num. 4. de constit. Quorum auctoritas prævalet auctoritati prælatorum modernorum Theologorum, & aliorum doctorum, ultra quòd dicta auctoritas Canonistarum antiquorum est fundata super auctoritate Pontificum, & conciliorum generalium.

140 Quòd † autem hæc exemptio competat illis de jure divino, probatur etiam per Concil. generale Lateranen. sub Innoc. III. ut in cap. nimis, & ibi Abb. in fin. de jurejur. Io. Ech. Enchir. de immunit. Eccles. §. in vet. test. & §. immunitatem sacerdotum. Ita etiam tenuit Concil. Lateranen. ultimò sub Leone X. celebratum, sess. 9. in Bull. reform. cur. vers. & cùm à jure, ubi, & cùm à jure, tam divino, quam humano, laicis potestas nulla in ecclesiasticas personas attributa sit, conc. Colonien. par. 9. cap. 20. & conc. Tridenten. in quo quamplures S. R. E. Cardinales, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, & Theologi in Spiritu

sancto legitimè congregati, interfuerunt, sancivit, personarum Ecclesiasticarum immunitatem Dei ordinatione, & canonicis sanctionibus esse constitutam, ut in cap. 20. ante med. sess. 25. Auctoritas autem conciliorum generalium, longè prævalet opinioni prædictorum Theologorum, & aliorum doctorum, qui pro contraria opinione scripserunt. Et hanc opinionem esse communem, tenet Alciat. in cap. cùm non ab homine eod. n. 2. & 47. de jud. quam esse communem testatur etiam Navar. in cap. novis, nu. 6. & 32. eod. tit. Flam. Parisi, qui etiam de communi testatur, de resign. benef. lib. 3. quest. 9. num. 5. Eandem opinionem uti communem sequitur Clar. lib. 5. recept. sent. §. fin. quest. 36. n. 1. & Roland. à Val. qui etiam de communi testatur, in cons. 4. num. 3. volum. 1. eamque pluribus auctoritatibus, tam sacræ scripturæ, quam conciliorum generalium, sacrorum Patrum decretis & sacrorum canonum dispositione, probat Card. Bellar. theologus, de exempt. cler. cap. 1. §. hincigitur, usque in fin. & etiam pluribus auctoritatibus magis communem esse testatur. Burs. in cons. 42. n. 1. & 2. l. 1. Grass. in decis. aut par. 1. l. 2. c. 49. num. 3. Et uti veriorum, & communi consensu canonici juris interpretum receptam, tenet, & sequitur Azor. qui ad contraria responder. n. lib. 5. inffit. moral. par. 1. c. 12. vers. ego professo.

Comprobatur dicta opinio ratione, quia clerici sunt Deo dicati, & divinis uilibus deputati, & propterea eo ipso sunt à civili laicorum potestate exempti, cùm semel Deo dicatum, non sit ad usus humanos ulterius transferendum c. nulli, c. prædica, 12. quest. 2. cap. in legibus, 12. quest. 3.

cap. que semel, 19. quest. 3. cap. semel, de reg. jur. in c. Oldrad. dist. conf. 83. num. 4. & 5. l. i. ff. de rer. divis. & §. nullius, in sit. eodem tit. Accedit, quod vasa, altaria, templa, vestes, calices, & alia Deo sacrata prædia divinis usibus tradita, castra, villæ, agri, decimæ, primitiæ, homines, animalia, & bona quæcunque ecclesiastica, quia sunt Deo dicata, oblata, tradita, ac divinis usibus destinata, eo ipso sancta, & religiosa censentur, eodem cap. prædia, & cap. in legibus, 12. quest. 2. l. summa. de rer. divis. §. nullius, in sit. eodem tit. & Azor. d. cap. 12. ver. ego sanè, & à profano, ac civili usu separantur, & pari modo clerici eo ipso, quò Deo sacratæ existunt, ab omni civili usu, & laicali jurisdictione sunt exempti Oldrad. eod. conf. num. 5. & plenè Azor. eodem c. 12. ver. & in dictis capitibus. Et hæc est communis opinio fundata, & approbata auctoritate Pontificum à conciliis generalibus, à sacra Rota Romana, & gravioribus auctoritatibus, à qua recedere, non est tutum; quia in interpretatione legis divinæ, super decisionibus dubiorum, potiùs debemus stare diffinitionibus Summorum Pontificum, quàm dictis Theologorum, etiam quòd sint sancti,

141 Potestas enim interpretandi data est non sanctis, sed Summis Pontificibus, cap. 1, & ibi glos. 1, 20, dist. cap. per venerabilem, qui fil. sint leg. & Ioan. à Capistr. de auctorit. pap. par. 3, 2, par. princip. num. 93, tract. 10, 13 Imò peccant Theologi tenentes contra constitutiones, & decisiones Pontificum, ut post Ant. de Butt. tenet Abb. in cap. tua, il. 1, num. 5, de decim. Et multò magis laici legum doctores, qui audeant eas interpretari Genes. cap. 47, & Esdræ cap. 7, lib. 1, contra sensum commu-

mem Theologorum, & Canonistarum imò contra decisionem concilii Lateranen. de qua in cap. non minus cap. adversus de immunit. eccles. & cap. tributum §. quamvis etiam, 23. quest. 8. cum legum civilium doctores careant auctoritate sacram scripturam interpretandi.

142 ¶ Etenim, antequam esset Petrus, clerici non erant subiecti potestati laicali, ut Psalm. 104. ubi, nolite tangere Christos meos, hoc est unctos meos, ut sunt clerici, qui, Deo sacrantur, glos. penult. in cap. si Imperator. 96. distinct. Rom. sing. 404. incipien. sed an potest. Alexand. in conf. 8. num. 1. lib. 1. & Azor. ubi supra. ver. primò ex divinis.

143 Nec ¶ excusantur personæ illius magistratus juramento, quo sunt obstricti, de eorum voto secreto, contra vel in favorem illius, quem factiosum, turbulentumque in civitate existimant, explanando: quia juramentum, ut sit licitum, tres comites habere debet, nempe, iudicium, justitiam, & veritatem, c. jurabunt, 22. qu. 1. S. Raymond. in sum. lib. 1. de transgr. vot. §. tria. exiguntur, & Navar. in c. 12. num. 3. tom. 3.

144 Est ¶ enim contra justitiam, quòd laicus iudicet clericum, cap. si diligenti. de foro comp. cum alijs supra allegatis; & uti contra justitiam præstitum servari non debet, cap. est etiam cum duob. seqq. 22. quest. 4. & dicto c. si diligenti, in fin. de foro comp. quinimo illud servantes mortaliter peccant, pro quo peccato incidunt in dictam excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini, contra illam contravenientes promulgatam: in eamque incidunt, quicunque magistratus, iudices, notarij, scribæ, executores, subexecutores, consiliarij,

senatores, praesidentes, cancellarij, vice-cancellarij, quomodolibet se interponentes in causis capitalibus, seu criminalibus, contra personas ecclesiasticas, iudicè, vel auctoritative, ut per Sayr. in *Theaur. cas. consc. cap. 23. numer. 2.* Clericum enim esse incorrigibilem declarari debet per iudicem ecclesiasticum, non autem per secularem. *Capyc. decis. 112 num. 6.*

145 Multae enim actiones † contra clericos hoc loco magistratibus seularibus sunt prohibitae.

Prima est eorum, qui quomodolibet se interponunt in causis capitalibus, seu criminalibus; & illa vox; quomodolibet, intelligenda est iudicè vel auctoritative.

Secunda actio est illos processare ut per eandem Sayr. in *Thef. cas. consc. tom. 1. lib. 3. c. 23 num. 2.* & *Graff. in decis. par. 2. lib. 4. c. 18 nu. 149.*

146 Illa enim dictio, † quomodolibet, est universalis, quae comprehendit processum quocumque modo factum, ut per gloss. in *clement. 2. in verb. quomodolibet, de sent. excommunic.* Albert. de Ros. in *dictionary, & verb. quomodolibet. Paris. conf. 58. numer. 10. volum. 1.* Et comprehendit omnes modos excogitabiles, nempe realem, personalem, directum, & indirectum, ut per gloss. in *dict. clement. 2.* & *Hypol. de Marfil. in conf. 80 num. 38.* Illa enim secreta datio votorum habet vim sententiae, quae praesupponat processum factum, eo modo, quo in similibus fieri solet.

147 Et, quamvis fiat sine scriptura, † etiam sine scriptis processus fieri potest, & tamen dicitur processus, *auth. nisi breviores,*

& ibi Bart. & Bald. *C. de sentent. ex brev. recit.* Unde, quando magistratus discolatus unitur, & sedet pro suffragiis ventilandis; processus est iuxta consuetudinem formatus, & uti processantes omnes in censuris contentis in Bulla Cœnae Domini incidunt, etiam, quod non consequatur condemnatio, & qui votum favorabile clericis, quod non sit factiosus, & pœna discolatus multandus, dederunt; nisi se declaraverint, nolle contra clericum aliquo modo procedere.

148 Quia cum aliis quilibet particeps in processu facto, omnes eandem pœnam incurrit; cum enim per ipsos non steterit, quominus clericum condemnaverint, suffragiis ipsum cribando; hoc casu ex solo processu ad calculum condemnatione non secuta, pœna dictae excommunicationis incurritur, prout in atrocioribus, *l. si quis non dicam rapere,* & ibi Bart. & Bald. *C. de episc. & cler. c. 1.* & ibi gloss. & Abb. *primo not. de praesumpt.* & *Felyn. in tract. quan. cont. puniat. nu. 1.* & est casus in Bulla Cœnae Domini expresse comprehensus, ut in eadem Bull. nu. 19 ibi processando, & cum auctoritative fiat processus, magistratus ipse facto excommunicationis sententiam incurrit, *Navar. in c. 27. n. 71. vers. declaratio prima.*

149 Nee se † tueri valent longa consuetudine: quia laici vi consuetudinis nullam possunt habere in clericos potestatem, ut post Joana. Andr. & Dom. tenet *Felyn. in cap. 2. num. 3. de major. & obed. Card. in conf. 68. Rot. dict. decis. 10. num. 4. de consuet. in antiq. cap. clerici,* & ibi Abb. *numer. 5. & 6. & Dec. num. 35. de iud. & plenè, ac bene Azor eodem lib. 5. institut. moral. c. 12. sub. vers. sed dubitari posse. Quae conclu-*

conclusio procedit, & habet locum, tam in causis criminalibus, super quibus dictum tribunal disciolatus fuit erectum, quam in civilibus, ut cap. *qualiter*, & quando, eodem titul. de jud. Abb. post alios dict. num. 6. & Azor. loco proxime citato, sub littera B.

150. Dicta autem § de consuetudine, quod d. laicis contra clericos nullam possit tribuere jurisdictionem, procedant etiam in prescriptione, quamvis tanti temporis cursu fuerit continuata, ut in contrarium initij memoria non existat: quia laicus est incapax juris, & potestatis spiritualis, quam nullo tempore prescribere potest, cum illam civiliter non valeat possidere, cap. *causamque*, & ibi gloss. final. & Abb. num. 2. de prescript. Joann. Andr. & alij in cap. 2. de prob. in 6. & Azor. eodem cap. 12. sub vers. quod verò.

151. Et § cum Bull. Coen. Domini annis singulis die Jovis majoris hebdomadae, omnes eidem Bullae contravenientes excommunicentur solemniter per Papam, anathemate horrendo, ut per S. Antonin. in 2. par. 3. par. tit. 27. § 77. per ipsam in 153. terrumpuntur, & impediuntur omnes praescriptiones contra ecclesiasticam jurisdictionem, ut inquit Felyn. in c. cum non liceat, nu. 12. vers. quinto considera. & Azor. qui ad contraria respondet sub dict. vers. quod verò, & vers. quae ad muniendam, colum. 7. & pro hac sententia optime faciunt plura allegata per Olasch. in disputat. an princ. christ. fas sit, nu. 11.

152. Excipiuntur § tamen duo casus, in quibus clerici pro criminibus, per executores laicos capi, & carcerari possunt. Primus est, quando cunque, & quacunque de causa clericus fori privilegio non gaudet,

quod tamen est ab Ordinario declarandum, quo casu potest etiam processari, & puniri, ut qui non incedunt in habitu, & tonsura, nec sunt in factis ordinibus constituti, aut beneficiati, concil. Trident. 6. de reform. § 23. Talis enim quis praesumitur, qualis in habitu reperitur, c. si iudex laicus, de sentent. excomm. in 6. Secus tamen, si habent ordines sacros, aut beneficia ecclesiastica: quia tunc ob non delationem habitus privilegium clericale non amittunt, sed ab Ordinariis poenis juris sunt plectendi. Secundus, si in fragranti delicto capitali comprehendantur. Tunc enim à ministris justitiae saecularis, absque tamen injuria, violentaque manus injectione, & clericali ordinis dedecore, capi poterit; non quidem (si gaudet privilegio clericali,) ut per eos causa cognoscatur, sed, ut si captus, cum prima opportuna fieri poterit; ecclesiastico Judici tradatur ut pro ratione delicti ab eodem puniatur, ut per Abb. in c. cum non ab homine, nu. 5. de jud. Navar. c. 27. nu. 83. & Sayr. eodem lib. 3. c. 23. nu. 4.

153. Vigesimo, § in eandem excommunicationis sententiam incidunt occupantes bona, aut terras Ecclesiae Romanae, vel supremam jurisdictionem, quae ad ecclesiam Romanam in illis spectat. Terrae verò, loca, & civitates, quae sub dicto capite comprehenduntur, subalma Urbis, regnum Siciliae, insula Sardiniae, insula Corsicae, terrae citra Phatum; patrimonium Beati Petri in Thuseta, Ducatus Spoletanus, Comitatus Venusinus, Comitatus Sabinensis, Marchia Anconitana, Massa Trebaria, Romandiola, Campania, maritimae Provinciae, illarumque terrae, & loca; terrae specialis commissionis Annulphorum:

phorum : civitates , Bononia , Cesena ,
Atimium, Beneventum, Perusium, Ave-
nio, civitas Castelli , Tudertum , Ferrar-
iæ, Comaclam, ac aliæ terræ , civitates, &
locâ Romanæ Ecclesiæ, mediatè, vel im-
mediatè subjecta ; ac jura, & supremam
jurisdictionem Romanæ Ecclesiæ in præ-
dictis civitatibus, terris, ac locis spectan-
tem offeant, ut in ead. Bull. Cœn. Domini,
nu. 20. Sayr. lib. 3. c. 24 per totum; & de qua
excommunicatione habetur apud S. An-
tonin. par. 3. tit. 25. c. 73. Cajet. in verb. ex-
communicatis c. 17. & Tolet. in instruct. Sa-
cerd lib. 1 c. 30.

154 Quæritur, ¶ an dicta Bulla Cœnæ Do-
mini sic ubique ulu recepta, cum alicubi
contrarium præcedatur, & inquit Azor.
eodem libro quinto, capitulo duodecimo, co-
lum. 8 & 9 sub. vers. quæri solet. primùm fal-
sum omnino esse, quod auctores contra-
rium tenentes asserunt, seculares magistra-
tus, & judices multas clericorum, & eccle-
siarum causas jure cognoscere, & tractare,
tacito Romanorum Pontificum consen-
su, & tolerantia; & quod nullus judex ec-
clesiasticus habet pro excommunicatis,
qui talia faciunt; imò nec ipse Papa, nec ul-
lus illos devitat.

Imò Summi Pontifices, ut notissimum
est, quotidie reclamant, conqueruntur,
prohibent, pœnas constituunt, & senten-
tias ferunt in laicos, talia facientes, ut patet
manifestè ex actis judicialibus Audito-
rum Cameræ; ubi quotidie expediun-
tur litteræ pro habendis indicijs; & dein-
de monitoriales, ut personaliter compare-
ant ij, qui ita conveniunt, atque consen-
tiunt; contra quos pronunciantur senten-
tiæ condemnatoriæ, lata etiam, & publica-
ta sententia declaratoria excommunica-

tionis. Id etiam constat ex pluribus deci-
sionibus, & sententiis Auditorum Rotæ,
in quibus omnino improbantur, & dam-
nantur tales recursus; & ij, qui recurrunt,
declaranur excommunicati, ut supra de-
dixi, sub verb. decimosexto, numer. 87.
cum pluribus seqq. quod semper servatur
apud Sedem Apostolicam, quando de
hac re notitia cum legitimis informa-
tionibus habetur. Imò quotannis in die
Cœnæ Domini Romani Pontifices
publicam, & solemnem excommuni-
cationem ferunt contra magistratus, ju-
dices, & Principes seculares, qui in
suis tribunalibus causas clericorum, vel
ecclesiarum tractant, & judicant, vel
ad sua Prætoria revocant; vel apud se di-
plomata Pontificia, vel litteras Apostoli-
cas detinent, ne ad effectum deducantur;
& in eos, qui ad laicos in prædictis causis
cõfugiunt, & recurrunt. Quæ omnia aper-
tè ostendunt, & indicant longè abesse ab
his omnibus tacitum Romanorum Pon-
tificum consensum, & præsumptam, quam
vocant, patientiam, contra deducta per
Ignat. Lop. virum alioquin doctissimum,
in annot. ad prax. crim. Diaz post. cap. 103,
fere per tot.

155 Nec ¶ valet, quod quidam opponunt,
non satis esse, si Romæ publicentur ex-
communicationes contentæ in Bulla Cœ-
næ Domini, quoniam verissima est senten-
tia communi consensu theologorum, &
juris canonici doctorum, & summistarum
recepta, sufficere promulgationem Romæ
factam, nec requiri, ut in singulis Provin-
ciis hujusmodi excommunicationes pro-
nuncientur, & hæc Azor. ubi supra Et Na-
var. loquens de excommunicatione, 14.
Bull. Cœn. Domini, sic ait.

Video

Video etiam, pro re indubitata haberi ab aliquibus, posse regulariter Reges defendere possidentes colorato titulo beneficia ecclesiastica, ne absque iusta causae cognitione deturbentur, vel spolientur, quod jure munire conantur. An verò satis muniant, nec ne, Sanctissimi Domini Nostri definitioni remitto, sic ille, in *Man. cap. 27. num. 70. vers. secunda quod.* Cui sequentibus verbis respondet Azor. Sed profectò, cum sacri canones, & summi Pontifices semper consuetudinem, quæ est contra libertatem ecclesiasticam, & corruptelam, improbent, ac damnent; non est, cur dubitemur, sit, nec ne eorum improbanda, & rejicienda sententia, quæ est summorum Pontificum decretis, & sacris canonibus contraria, nostrum est parere, & imperata facere, non contra canones docere, aut docentes tueri, in *eod. lib. 3. cap. 12. sub eod. vers. quæri solet, in fin.* Quoddamque iudices laici in dictis causis non sint competentes, probat *Pot. decis. 361. in fin. lib. 1.* post plures Rot. decisiones. *Gomel. in reg. de anna. poss. ff. quæst. 46. num. 2.* & nuper Rota, coram Decano Blanchetto; & Pegna, ut in *decis. de quibus supra sub num. 91. & seqq.* ex quibus reprobantur in contrarium ab aliquibus deducta de manifesta tolerantia Papæ, & universalis ecclesiæ, quod officiales laici faciant executiones contra personas ecclesiasticas super fructibus beneficiorum occasione onerum ordinariorum, seu extraordinariorum.

156 Quia illæ ꝑ executiones erunt semper in offensam ecclesiasticæ libertatis, & illas committentes, consultantes, exequentes. aut exequi mandantes, excommunicationis sententiam, in Bulla Cœnæ Domini,

non evadunt; ex deductis supra, *num. 130. 131. & 132.* Et est excommunicatio ab antiquo Sedi Apostolicæ reservata, ut in *extravag. comment. Paul. 2. c. si dominici de pœn. & remis.*

157 Quòd ꝑ autem publicatio facta Romæ sufficiat post Ioan. Mo. Ioan. Andr. Innoe. & Paul. de Leaz. fuit decisum à Capel. Tolos. in *decis. 445.* quam sequitur *Gomel. in præm. regul. cancell.* quia Roma est caput omnium ecclesiarum orbis, *n. 13. & Azor. eod. lib. 5. vers. secunda opinio.* Et ultra rationes per Azor allegatas, quòd non excusentur magistratus, licet tollerentur, & videantur non haberi pro excommunicatis; ꝑ multa per patientiam tolerantur, quæ si deducta forent in iudicium, exigente iustitia, non debent tolerari: nec per talem patientiam sequitur dispensatio, *cap. cum jam dudum. junct. gloss. fin. & ibi Abb. numer. 10. de prob.* Et licet Papa sciat, non voluntariè tolerat; & hoc casu illius scientia non excusat, ut; post Ioan. de Lig. & alios per eum citatos, tenet *Abb. in cap. clerici in fin. de jud.*

159 Utùm ꝑ autem excommunicationes in Bull. Cœnæ Domini contentæ dicantur ab homine, vel à jure latæ, cum inter se differant; quia regulariter ab homine sententiæ excommunicationis latæ non subsistunt, nisi trina monitio canonica, vel una pro tribus præcedat, ut *cap. constitutionem, §. statumus; & gloss. in verb. monitionem; de sentent. excommunicat. in 6.*

A jure autem nulla monitione præmissa, valent, & tenent, & in pluribus aliis differunt, de quibus per *Graft. decis. aur. par. 1. lib. 2. cap. 2. num. 7. & seq.*

- 160 † Aliis omissis, sunt excommunicationes à jure: quia semper durant, de vna publicatione ad aliam, donec, & quousque alia fiat, & publicetur, ut in eadem Bull. sub num. 20. vers. volentes, Sayc. eodem lib. 3. cap. 25. num. 1. & 2. & in jure continentur, ut in extravag. com. 3. & 5. vers. & generaliter, de poenit. & remiss. Et quod hodie sit excommunicatio à jure lata, correctæ antiqua contraria ejus opinione, tenet Navar, in cap. 27. num. 73. ver. tertia quod.
- 161 † Qui autem in excommunicationes à jure latic incidunt, possunt etiam in notoriis, nulla monitione præmissa, in eadem excommunicationem incidisse, de clarari, Innoc. in cap. ex parte, il. 1. num. 3. de verb. oblig. Felyn. in cap. Rodulphus, num. 41. vers. intellige secundo, de rescript. & Put. decis. 332. num. 6. lib. 1. & Papæ processus in notoriis absque citatione valet, ut inquit Butr. in cap. cum olim, de sentent. excommunic. & Abb. in cap. causam, qua, de rescript. nec ordinem in procedendo servare tenetur, quia non ligatur suis, nec Antecessorum suorum constitutionibus, l. Princeps, & ibi gloss. ff. de legi. cap. ided, §. his ita, 25. quest. 1. c. ad petitionem, & ibi gloss. de accus. Abb. in c. Magna num. 7. de vot. Felyn. in cap. 2. num. 1. de major. & obed. & idem Abb. in cap. 1. n. 1. ubi etiam Bald. nu. 3. de const.
- 162 Sunt † enim prædictæ excommunicationes Papæ reservatæ: ita quod nemo ab illis, præterquam à Papa, aut ab eo potestatem habentibus, etiam virtute cujusvis decreti, concilij, aut indultorum, vel privilegiorum quorumcunque absolvi potest, ut in eadem Bulla eodem numer. 20. ver. cæterum à prædictis, Navar cap. 27. numer. 37 eodem vers. & num. 71. in fin. & Sayc. dist. lib. 3. capit. 25. numer. 3 & 4.
- 163 † Nisi in mortis articulo constituti, neque etiam tunc, nisi facta satisfactione, aut de stando Ecclesiæ mandatis, & satisfaciendo cautione præstita; quæ cautio debet esse sufficiens cum pignore, vel fidejussore, si eam dare potest, sin minus, dare debet eam, quam potest, saltem juratoriam clement. 1. §. verum, & ibi gl. fin. & Abb. nu. 25. de hæret. Felyn. in c. pastorals, nu. 12. de off. ord. Navar. eod. c. 27. nu. 48. & Card. Tol. eodem lib. 1. c. 30. vers. primo quidem, & vers. tertio protestatur.
- 164 Papa † enim pluribus modis tribuit potestatem à casibus in Bulla Cœnæ Domini contentis absolvendi; aut enim tribuit facultatem specialem ad supplicationem, ut quando tacito nomine facultates absolvendi per Pœnitentiarium sub sigillo expediuntur, aut vigore privilegiorum generalium, vel jubilæi in genere. Et quocumque casu regulariter satisfactio, vel cautio, modo quo supra, præstari debet.
- 165 Et † procedit pro casibus occultis, si vero casus in Bull. Cœnæ Domini comprehensus fuerit deductus ad forum contentiosum; tunc enim ne vigore jubilæi, aut aliorum privilegiorum, potest excommunicatus absolvi; nisi primò judici, & parti satisfecerit, quia dictæ facultates sonant in foro conscientie duntaxat, quo casu in foro fori deducta sub dicta facultate non comprehenduntur; sed requiritur specialis ad absolvendum in utroque foro, quæ fieri debet coram notario, & testibus, vel saltem coram testibus † ut absolutus possit probare suam absolutionem.

nem, quæ non præsumitur, nisi probetur, cap. proposuit in fin. & ibi gloss. penult. de cler. excommunicat. minist. cap. sicut nobis, & ibi gloss. fin. & Abb. num. 1. & 2. de sentent. excommunic. & Navar. in cap. 167 27. nu. 278. vers. septimo quod ¶ In foro enim conscientie creditur penitenti coram confessario propria peccata confitenti; quia ibi tractatur de suo solo præjudicio, & de nemine catholico & timorato homine præsumendum est, quod sit immemor suæ salutis, cap. sancimus §. & licet 1. quæst. 7. gloss. 1. in dict. cap. sicut nobis, & ibi Abb. num. 4. de sentent. excommunicat. Secus autem in foro fori, in quo secundum acta, & probata est judicandum, l. illicitas, §. veritas ff. de off. præf. Felyn. in cap. pastoralis, num. 23 de off. deleg. & Gomez. in reg. de anna pess. ff. 170 quæst. 4: num. 5.

168 Absolventes ¶ autem ab excommunicatione, & anathemate contra tenorem ejusdem Bullæ, excommunicationis sententiam incurunt, ut in ead. Bull. dict. num. 20. vers. quod si forte. Sed dubitatur, an dicta excommunicatio sit Papæ reservata.

169 Et sublata opinionum varietate, ¶ quibus relatis, quod dicta absolutio non sit Papæ reservata, sed Ordinarij, sic excommunicatos absolvere possint, tenet Navar. eodem c. 27 num. 74. quem sequitur Tolet. eodem cap. 30. vers. sexto fulminat, & Sayr. in eodem Thes. cas. cons. lib. 3. cap. 25. nu. 6. & 7. Hodie tamen dicta quæstio per universam Italiam est sublata à sacra congregatione Cardinalium, quæ de Clementis Papæ VIII. speciali mandato, sacerdotibus omnibus, tam secularibus, quam regularibus, per universam Italiam extra

libem degentibus, ad confessiones audiendas approbatis, quorumcunque Ordinum, Congregationum, aut Societatum etiam Jesuitarum, jubet, & præcipit, ne sub prætextu privilegiorum, indultorum, aut facultatum generaliter, vel specificè, scripto, aut vivæ vocis oraculo, vel per communicationem à Sede Apostolica, vel ejus auctoritate eorum Ordinibus, Congregationibus, Collegijs, vel Societatibus, aut Archiconfraternitatibus secularium, aut singularibus personis, aut aliis quomocunque, sub quibusvis tenoribus, formis, & clausulis, etiam derogatoriis derogatoriis, ad cujusvis etiam Imperatoris, Regum aut aliorum Principum instantiam concessarum, seu confirmatarum, audeat, vel præsumat de cætero, & in perpetuum, ¶ alium cujusvis status, gradus, & conditionis, aut dignitatis, tam ecclesiasticæ quam secularis, etiam si Regiæ, vel Imperialis existat, ab ullo ex casibus clarè, vel dubiè in Bulla die Cœnæ Domini legi solita, contentis, Sedi Apostolicæ reservatis, aut in futurum per Sanctitatem suam, ejusvè successores pro tempore in eadem Bulla, vel aliter reservandis; Nec etiam à casibus quos Ordinarij locorum hætenus reservarunt, vel in posterum sibi reservabunt, nullo casu, etiam necessitatis, vel impedimenti, nisi in mortis articulo, seu cum nova, & speciali Sanctitatis suæ, aut successorum suorum, vel Ordinariorum, quod ad casus ab ipsis tantum reservatos respectivè habita scripta licentia, Ordinarijs locorum exhibenda, absolutionis beneficium impedire, sed, cum opus fuerit, penitentes ad superiores legitimos iudices suos accedere consulant, sub pœna contrafacientibus, tam regularibus, quam

secularibus

secularibus, excommunicationis, privationis officiorum, & dignitatum, aut beneficiorum; inhabilitatis item audiendi confessiones, & ad quaecunque officia, Prælaturas, beneficia in posterum obtinenda, ipso facto absque ulla alia declaratione incurrenda, super quibus à nemine, nisi à Romano Pontifice, habitatio, dispensatio, aut absolutio, præterquam in mortis articulo, possit impartiri, *ut in decreto sub dat. die 13. Novembris 1600. per universam Italiam publicato.*

Decretum præfatum fuit postea interpretatum, declaratum, & moderatum, nempe, quoddam sub dicta prohibitione
 177 † septem tantum casus comprehendantur, videlicet eorum, qui in Bulla Cœnæ Domini lege consueta continentur; Ac præterea violationis immunitatis ecclesiasticæ, in terminis constit. Greg. Papæ XIV. quæ incipit, cum aliis nonnullis; Violationis clausuræ monialium ad malum finem Provocantium, & pugnantium duello juxta decretum sacri concilii Tridenti, & constitutionem Gregorij Papæ XIII. incipientem, ad tollendum, Injicientium violentas manus in clericos juxta *can. si quis suadente &c. 15. qu. 4.* ac juris dispositionem; Simonie realis scienter contractæ; Confidentie beneficalis; Item omnes casus, quos Ordinarij locorum sibi reservarunt, aut in posterum reservabunt, in quibus omnibus sic enumeratis casibus duntaxat, & sublata etiam pœna inhabilitatis audiendi confessiones, eadem sacra congregatio de speciali mandato Clementis Papæ VIII. vivæ vocis oraculo sibi facto mandavit præfatum decretum in sua firmitate, & pristino robore permanere.

Declarando insuper, eos quidem sacer-

doles, tam seculares, quam regulares, qui aliquo ex privilegiis indultis, & facultatibus in suprascripto decreto expressis suffulti fuerint, posse juxta eorum privilegia, induka, & facultates usque ante idem decretum receptas, & quæ sub alijs revocationibus non comprehendantur, tantum, & non alias absolvere à casibus in præfata declaratione non comprehensis, alijs sacerdotibus non privilegiatis nihil penitus concedendo. Facultatem autem, & licentiam absolventi à casibus reservatis, quam in scriptis tantum concedi permittebatur, etiam sola viva voce concedi posse, declaravit. Et ad tollendum omne dubium, an per primum dictum decretum fuerit sufficienter specialibus privilegiis derogatum, idem Papa Clemens constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis omnibus in favorem quorumcumque Ordinum, seu Institutorum regularium, aut sacerdotum, tam secularium, quam regularium, editis; nec non eorundem Ordinum, seu Institutorum, ac etiam ecclesiarum, & monasteriorum, & aliorum secularium, seu regularium locorum quorumcumque, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, & litteris Apostolicis etiam auri magno, seu Bulla aurea, aut aliis nuncupatis eisdem Ordinibus, seu Institutis, ac etiam ecclesiis, & monasteriis, & secularibus, seu regularibus locis, aut personis, sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, nec non irritantibus, & aliis decretis etiam motu proprio, & ex certa scientia, ac de Apostolica potestate

testatis plenitudine, aut alias quomodolibet, etiam per viam communicationis, seu extensionis concessis ac etiam iteratis vicibus approbatis, & innovatis, etiam si pro illorum sufficienti derogatione, de illis, eorumque totis tenoribus, & formis, specialis, specifica, expressa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generalis idem importantes, mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut alia exquisita forma servanda esset; tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso, & forma in illis tradita observata inserti forent pro expressis habens, quò ad ea, quæ præmissis aduersantur, illis aliàs in suo robore permanentibus ea vice duntaxat, specialiter, & expressè derogavit, contrariis quibuscunque non obstantibus, ut in posteriori decreto Romæ sub die 26. Novembris 1602. edito impresso, & locis publicis affixo. Quo removeretur omnis difficultas, an sufficienter fuerit derogatum, quia motu proprio, & ex certa scientia, de Apostolica potestatis plenitudine fuit derogatum, & clausula, motu proprio, hoc casu tollit subreptionem, cap. si motu proprio, de præben. in 6. clem. si Romanus Pontifex, & ibi gloss. final. & Abb. num. 2. eod. tit. Felyn. in cap. ceterum, n. 9. de rescrip. Lap. alleg. 7. 176 in fin. & Gabr. com. concil. de claus. lib. 6. concl. 2. num. 1.

Derogatur enim omnibus privilegiis, & litteris in contrarium quomodolibet facientibus, cum clausula, quorum tenores pro expressis habent, quæ clausula præcipuè in litteris, motu proprio concessis appositata operatur, ut totus tenor eorundem privilegiorum, & litterarum, quæ pro expressis habita fuerunt, censea-

tur expressus, & specificatus, Buttr. communiter receptus, in cons. 2. col. 1. ver. his tamen non obstantibus Gomel. super regul. Cancell. decis. 10. num. 2. & Gabriel. de claus. eodem, lib. 6. conclus. 5. num. 1.

174 Absolutiones tamen verò contra formam Bullæ Cœnæ Domini; & dicti decreti factæ sunt etiam nullæ, nulliusque roboris, vel momenti, ut in eodem decreto, §. præterea, quia excommunicatus absolvi non potest, nisi à potestate habente, & est communis opinio, de qua per Tabien. in verb. excommunicatio, 7. num. 13. excepto mortis articulo, de quo in eadem Bulla Cœnæ Domini, & decreto proxime citato.

175 t Sed tunc, si casus reservati habent annexam excommunicationem, vel absolvitur quis ab eadem excommunicatione, & efficiatur incolumis, tenetur pro absolutione superiorem adire, aliàs in eadem excommunicationem reincidit, cap. eos qui, de sentent. excommunic. in 6. & Graff. decis. aur. par. 1. lib. 1. cap. 13. num. 90. & per se ipsum, vel procuratorem ad Papam accedereteneretur. Navar. in cap. 27. n. 113. & Graff. eadem par. 1. lib. 4. cap. 230 num. 1. & 2.

176 Consulere tamen propterea eorum conscientia debent confessarii, qui parùm curant, pro posse in præmissis animarum salutis consulendo providere; & videant Navar. qui inquit, quartò demerari me. quòd cum tot has censuras incurrant, tàm pauci tamen confessarii locorum, ubi hæc aguntur, eas pro dignitate extiment, & eas incurrentibus absolutionem denegent, & 7 t tàm pauci Episcopi, qui excommunicatas, & interdictas personas & terras ubi

ubi hæc fiunt, fieri videntur, & permittuntur, denuncient; cum præceptum eis sit à consilio Viennensi, ut sub pœna peccati mortalis id faciant, postquam de eo ipsis constiterit, quòd tamen facile constare potest, quamvis parte vocata, & judicialiter id fieri debeat.

178 Quamquam, ¶ etiam testor, multos populos Italiae, & Governatores, ac exactores eorum annis, quibus ego Sacrae Pœnitentiariae servio, à Summo Pœnitentiarario S. D. N. petiisse absolutionem à censuris ob hæc incurfis, restitutione promissa parata, vel facta, quos utinam aliorum Regnorum populi, & Rectores imitarentur, Amen, ut in Manual. c. 17. num. 202. vers. quarto de mirari.

179 ¶ Quòd autem parte vacata, & judicialiter de censurarum incurfu constare debeat, procedit ad effectum judiciali-

ter declarandi aliquem in sententiam excommunicationis in Bulla Cœnæ Domini contentam incidisse, & incurrisse. Et in his terminis procedit prima opinio Navarri, sed in foro poli, coram confessorio. Governatores, magistratus, populi, exactores, & alij contravenientes, contentis in Bulla Cœnæ Domini pro verè excommunicatis sunt habendi, & non absolvendi, ex proximè per eundem Navarrum dictis, & supra n. 136. & 144. allegatis, & de his, quæ frequentius in foro contentioso quaeri solent. Hæc pauca mihi de excommunicationis sententia dixisse sufficiat: cum in concernentibus forum conscientiae, & Bull. Cœnæ Domini ferè omnes Theologi, & ex recentioribus, Navar. Cardinal. Toletan. Grassi & Sayr. copisè differuerint, ad quos remissè sufficiat.

DE SUSPENSIONE, ET INTERDICTO.

Cap. VIII.

S U M M A R I U M.

1 Censura ecclesiastica sunt tres.

Suspensionis, & interdicti sententiam Episcopi, Archiepiscopi, & alij Superiores non incurrunt, nisi de ipsis in constitutionibus expressa mentio habeatur, ibidem.

2 Suspendio, quid sit.

3 Suspensionis pœnam incurrit Episcopus aliquem aliena diœcesis ordinans sine litteris dimissorias.

4 Episcopus infantem, aut illitteratum ad primam tonsuram promovens, per annum à clericali tonsura collatione est suspensus.

5 Insans, quis dicatur.

6 Illitteratus, qui dicatur.

7 Episcopus sacerdotem indignum, & inhabilem ordinans, à collatione ordinis sacerdotalis est suspensus.

8 Episcopus solemniter pœnitentem, aut bigamum